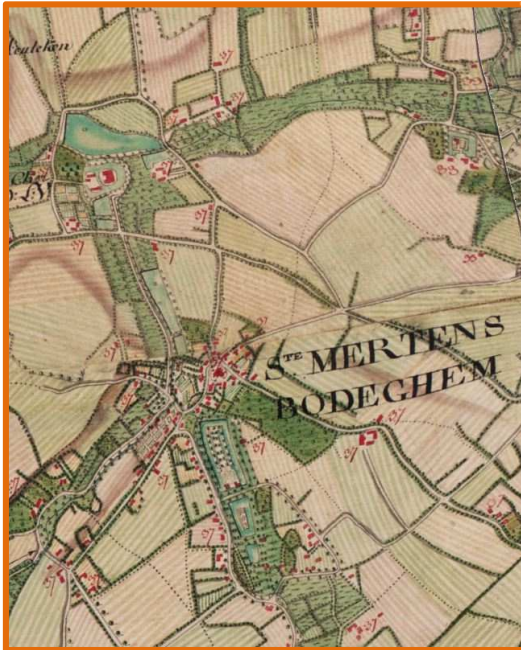

ARCHEOLOGIENOTA

SINT-MARTENS-BODEGEM - TENBROEKSTRAAT

J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT, K. BOUCKAERT,
E. KEERSMAEKERS & A. DOUCET

FEBRUARI - MAART 2019

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Sint-Martens-Bodegem - Tenbroekstraat

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Evelien Audenaert,
Kevin Bouckaert, Emma Keersmaekers & Alexander Doucet

Opdrachtgever

Intop Experts B.V. Bvba
Statiestraat 8
1740 Ternat

Projectnummer

2019B79

Plaats en datum

Kortenaken, februari – maart 2019

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2019B79
ISSN 2034-5615

© 2019 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen .....</i>	4
1.2	<i>Beschrijving onderzoekopdracht .....</i>	4
1.3	<i>Doelstellingen .....</i>	7
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	8
1.5	<i>Onderzoeksvragen .....</i>	8
2	Huidige & toekomstige situatie	9
2.1	<i>Huidige situatie .....</i>	9
2.2	<i>Toekomstige situatie.....</i>	10
3	Bureauonderzoek.....	13
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering .....</i>	13
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	21
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>	23
3.4	<i>Archeologische verwachting .....</i>	32
4	Resultaten bureauonderzoek	33
4.1	<i>Algemeen .....</i>	33
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen .....</i>	33
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek .....</i>	34
4.4	<i>Programma van maatregelen.....</i>	36
5	Bibliografie	37
6	Figurenlijst.....	38
7	Plannenlijst.....	39

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht Intop Experts B.V. Bvba een archeologienota opgemaakt voor het terrein aan de Tenbroekstraat, ter hoogte van huisnummer 168, in Sint-Martens-Bodegem, een deelgemeente van Dilbeek (Vlaams-Brabant). Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de huidige bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden. Het noorden van het projectgebied wordt uit de verkaveling gesloten. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 loten, elk voorzien van een bouwzone voor een hoofdgebouw en voor een bijgebouw. Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt een voetweg. Het onderzoeksgebied is ca. 4 619,566 m² groot, het gehele projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 7345,078 m².

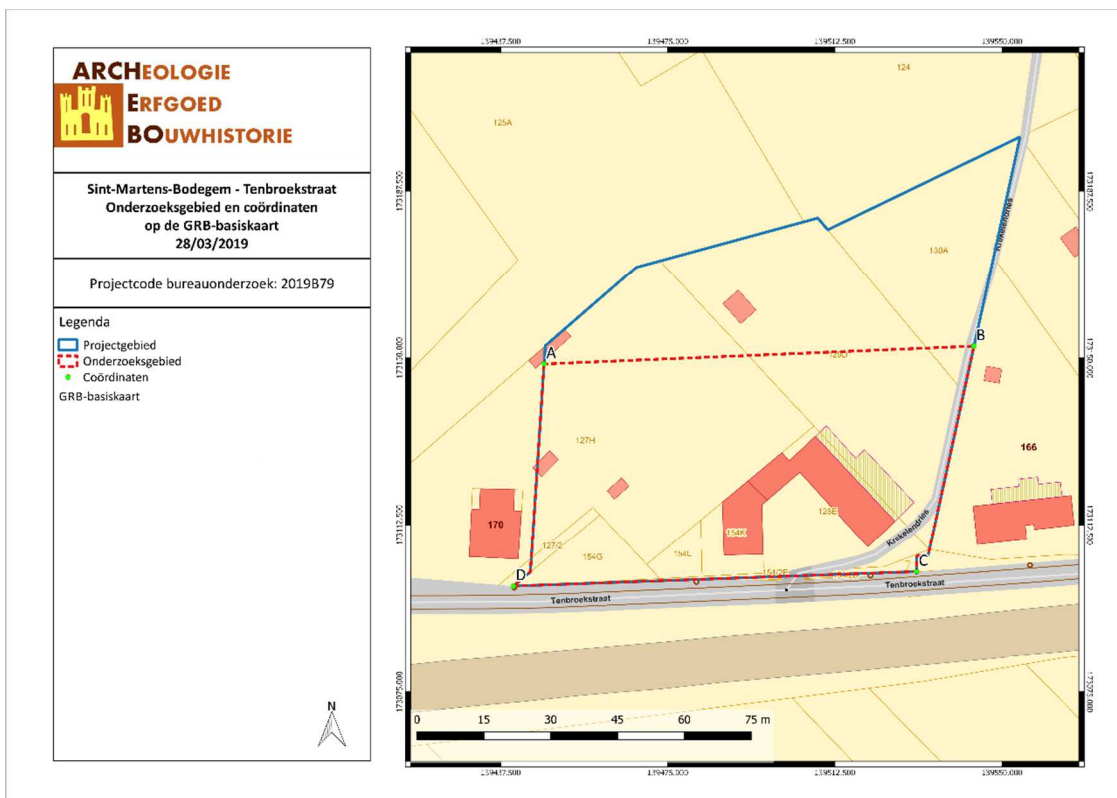
Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2,

5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in februari 2019 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Intop Experts B.V. Bvba, was dhr. Frans Van Laere. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

127n

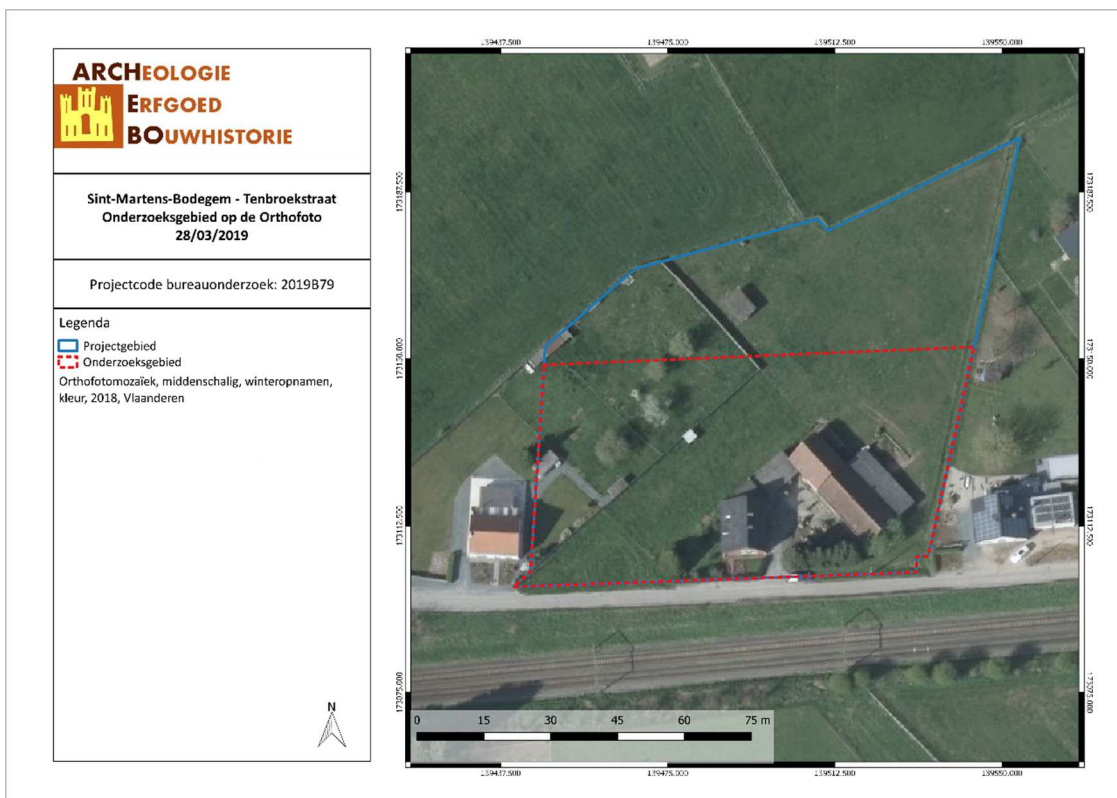
Administratieve fiche	
Naam site:	Sint-Martens-Bodegem - Tenbroekstraat
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Vlaams-Brabant, Dilbeek, deelgemeente Sint-Martens-Bodegem, Tenbroekstraat 168
Kadaster:	Dilbeek, afdeling 7 (Sint-Martens-Bodegem), sectie A, perceelnummers 127N, 127/2 (deel), 154G, 154L, 154K, 128E, 154E/2, 129D en 130A (deel)
Coördinaten:	A X 139447.213
	Y 173148.604
	B X 139543.707
	Y 173152.606
	C X 139530.802
	Y 173101.933
	D X 139440.315
	Y 173098.688
Opdrachtgever:	Intop Experts B.V. Bvba Statiestraat 8 1740 Ternat
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaeken
Projectcode bureauonderzoek:	2019B79
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Intop Experts B.V. Bvba
Grootte onderzoeksgebied:	Ca. 4 619,566 m ²
Grootte projectgebied:	Ca. 7 345,078 m ²
Uitvoeringsperiode:	Februari – maart 2019
Reden van de ingreep	Slopen huidige bebouwing, verkaveling in 8 nieuwe loten met bouwzone hoofd- en bijgebouw, heraanleg voetweg
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, slopen, verkaveling, voetweg, woongebied met landelijk karakter, landschappelijk waardevolle agrarische gebieden

De onderstaande GRB-kadasterkaart, de Orthofoto en het Gewestplan tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

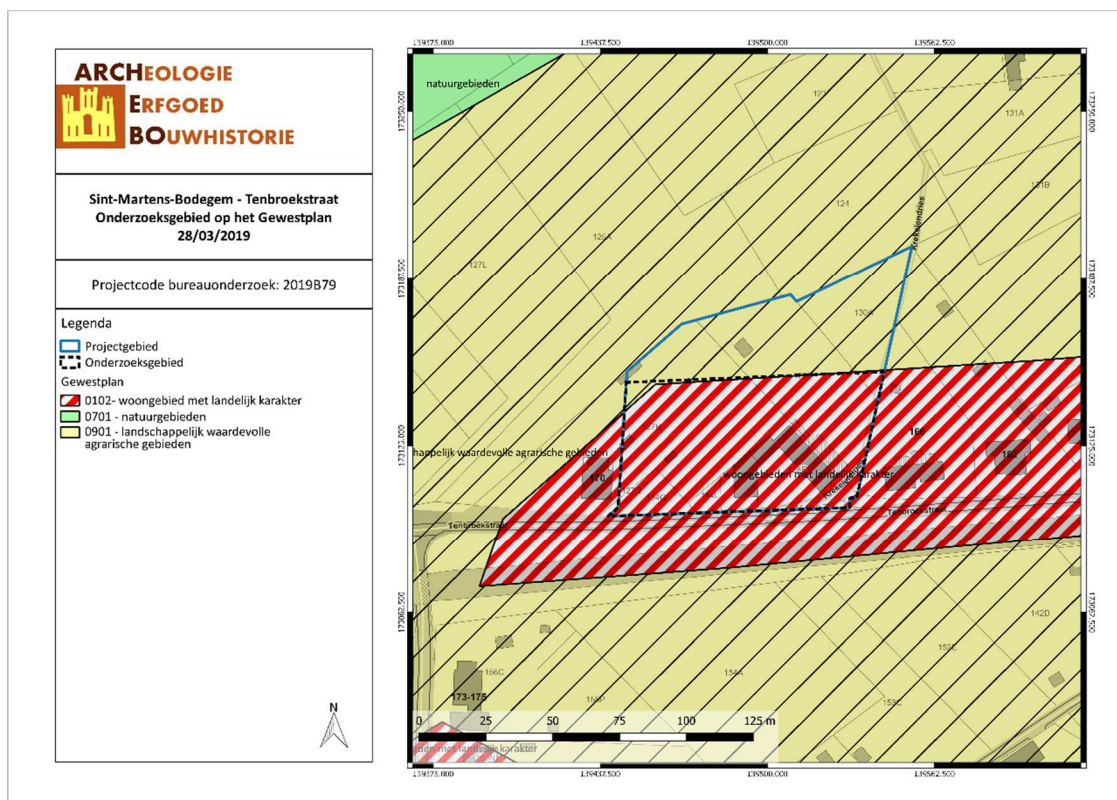
SITE/19/03/28/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2019)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houdt hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige bebouwing mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

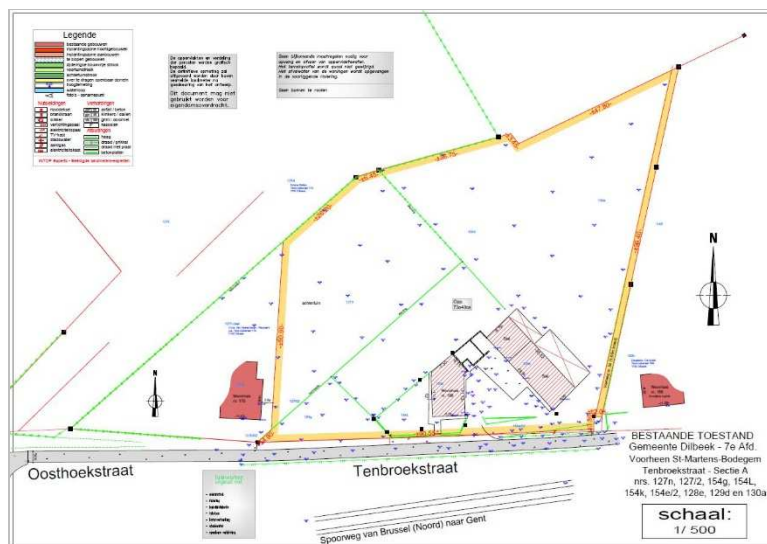
2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

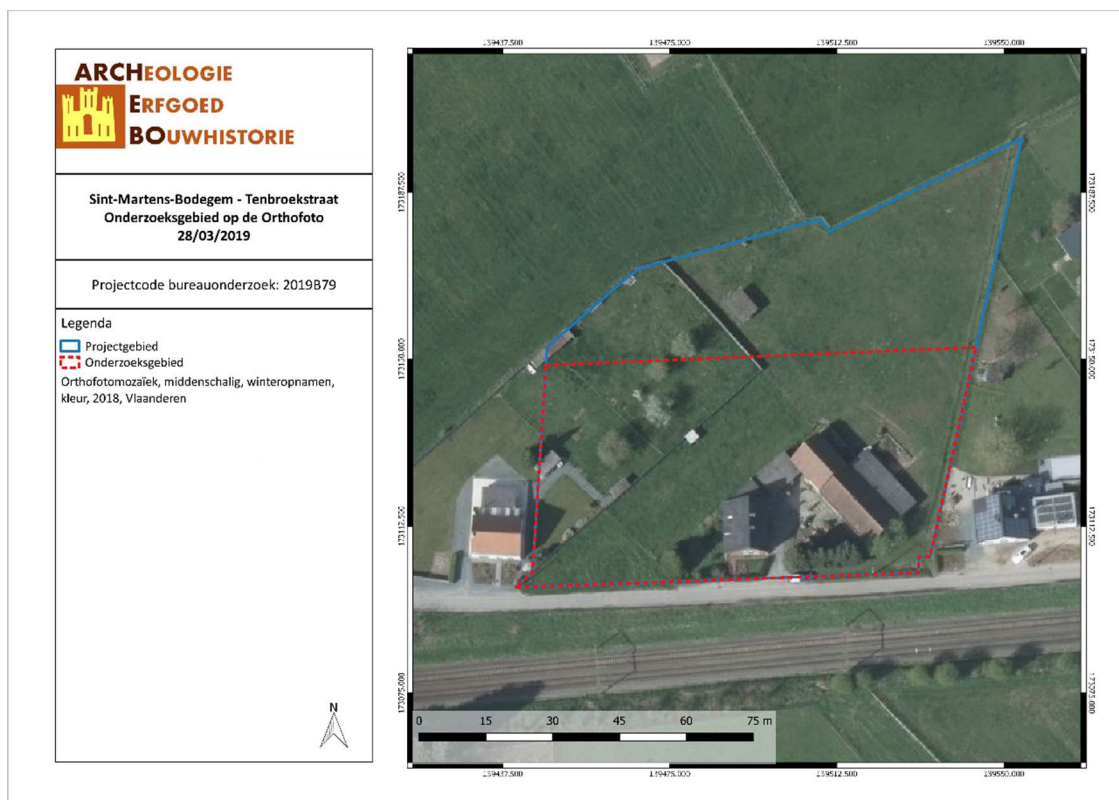
Het onderzoeksgebied ligt aan de Tenbroekstraat 168 in Sint-Martens-Bodegem, een deelgemeente van Dilbeek (Vlaams-Brabant). Het terrein bestaat grotendeels uit grasland. Langs de straatzijde staat een woonhuis met meerdere bijgebouwen (vermoedelijk stallen/schuren). In het westen ligt een verharding van de woning op het aangrenzend perceel (Tenbroekstraat 170). Er staan verspreid op het terrein ook enkele kleine schuurtjes en bomen. Volgens het gewestplan ligt het zuiden van het projectgebied binnen ‘Woongebieden met landelijk karakter’, het noorden ligt binnen ‘landschappelijk waardevolle agrarische gebieden’.

Figuur 5: Vooraanzicht op woning te Tenbroekstraat 168 (Google Street View, mei 2009)

Figuur 6: Bestaande toestand (Intop Experts B.V. Bvba, 2019)

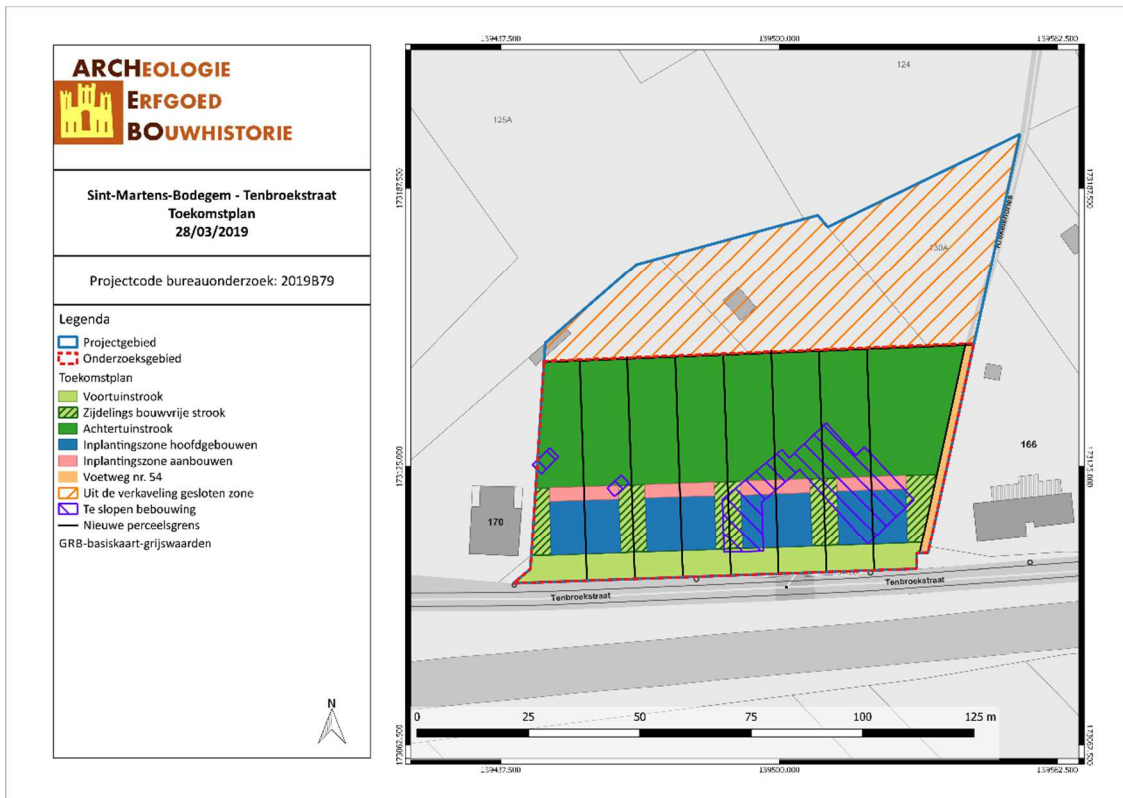
SITE/19/03/28/4 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de huidige bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden. Het noorden van het projectgebied wordt uit de verkaveling gesloten, aangezien dit om landschappelijk waardevolle agrarische gebieden gaat (zie gewestplan, figuur 4). Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 loten. Lot 1 zal ca. 521m² groot zijn, lot 2 ca. 535m², lot 3 ca. 536m², loten 4 t.e.m. 7 ca. 538m² en lot 8 ca. 872m². De nieuwe loten worden voorzien van een inplantingszone voor een hoofdgebouw (7,75m x 12m) en voor een aanbouw (7,75m x 3m). De tuin wordt opgedeeld in drie zones, namelijk een voortuinstrook, een zijdelingse bouwvrije strook en een achtertuinstrook. Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt een voetweg (nr. 54) die ca. 1,65m breed is. Het onderzoeksgebied is ca. 4 619,566 m² groot, het gehele projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 7345,078 m².

SITE/19/03/28/5 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2019)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in georeferencierde vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

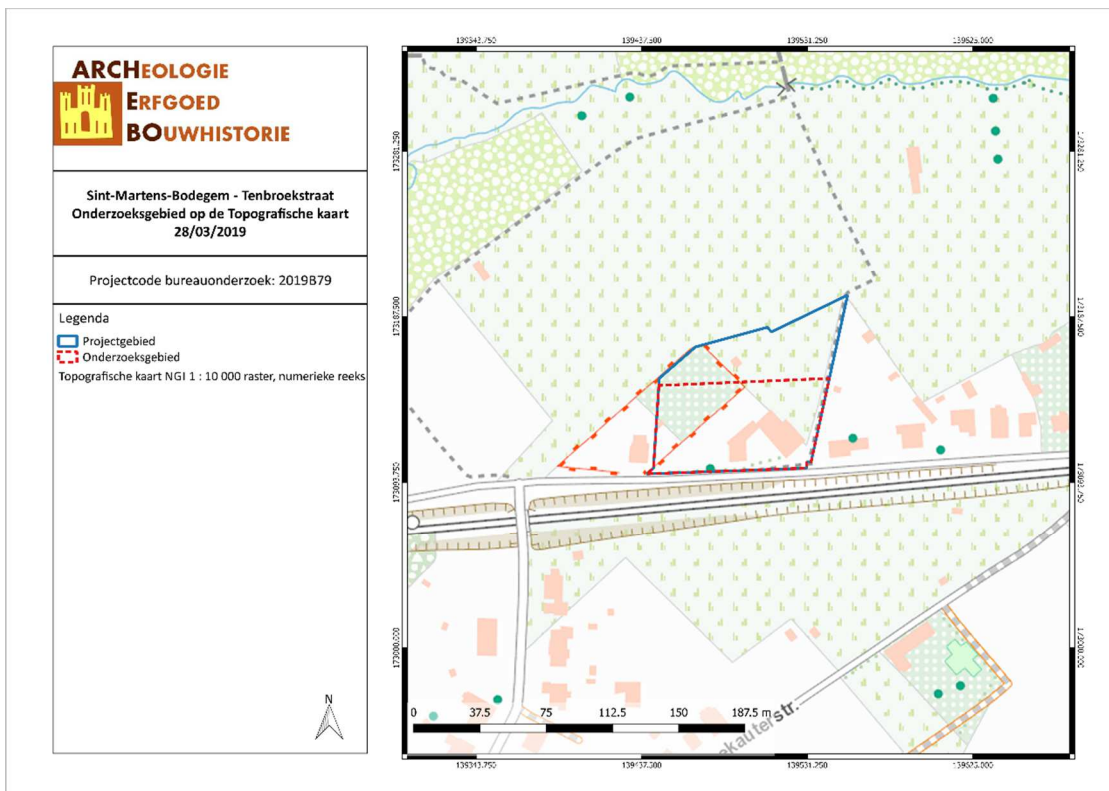
3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied ligt aan de Tenbroekstraat 168 in Sint-Martens-Bodegem, een deelgemeente van Dilbeek, een gemeente gelegen in de Belgische provincie Vlaams-Brabant. De gemeente Dilbeek bestaat uit zes deelgemeenten, namelijk Dilbeek zelf, Groot-Bijgaarden, Sint-Ulriks-Kapelle, Sint-Martens-Bodegem, Schepdaal en Itterbeek en omvat twee gehuchten (Sint-Anna-Pede (Itterbeek) en Sint-Gertrudis-Pede (Schepdaal)). Ze grenst aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeenten Sint-Pieters-Leeuw, Lennik, Ternat en Asse. Het projectgebied ligt op een zuid-gerichte helling aan de Steenvoordbeek-vallei. Het terrein ligt op een gradiëntzone, de overgang van een natte vallei (Steenvoordbeek) naar een droog plateau. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het projectgebied tussen ongeveer 35 en 39m boven de zeespiegel. Ca. 130m ten noorden van het projectgebied stroomt de Steenvoordbeek, ca. 650m ten westen stroomt de Zierbeek en vanaf ca. 900m ten zuidwesten stroomt de Peverstraatbeek. Volgens het kadaster ligt het terrein in Dilbeek, afdeling 7 (Sint-Martens-Bodegem), sectie A, perceelnummers 127N, 127/2 (deel), 154G, 154L, 154K, 128E, 154E/2, 129D en 130A (deel).

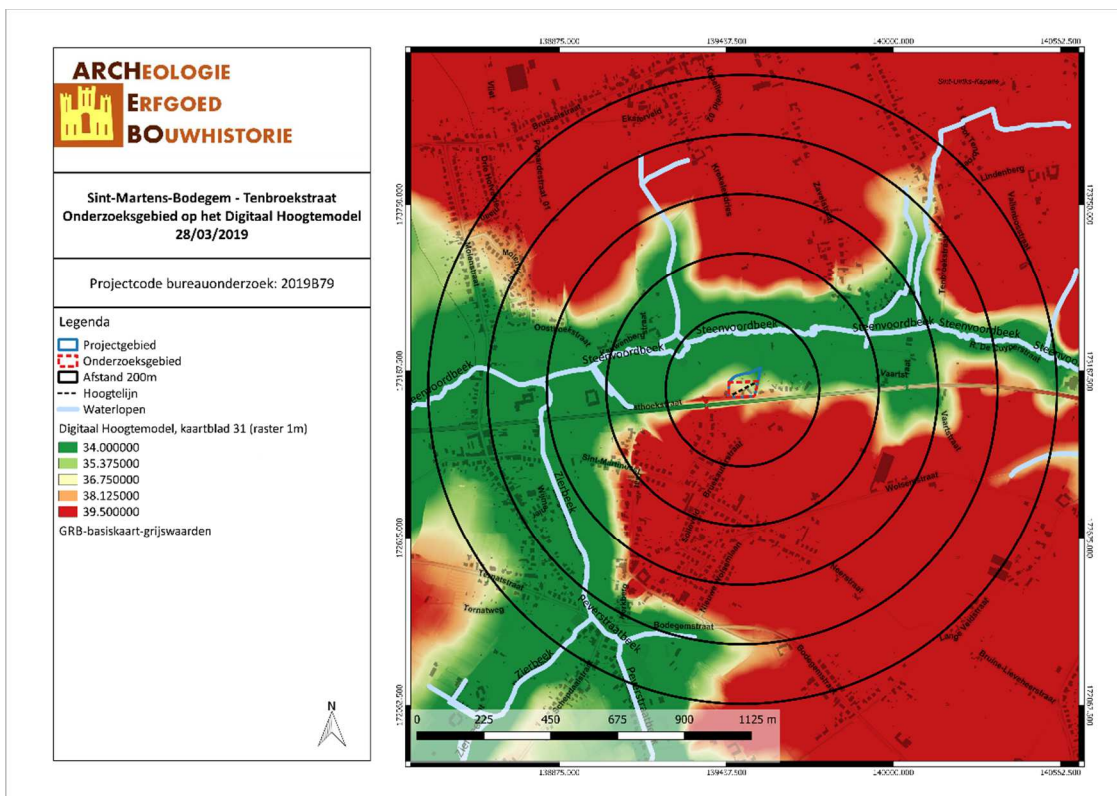
Gezien de topografische ligging op een zuid-gerichte helling en in de nabije omgeving van een natuurlijke waterloop (Steenvoordbeek), is er een hoge verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen. Tevens werd in deze vallei op een zelfde topografische situatie reeds steentijd aangetroffen in het verleden.

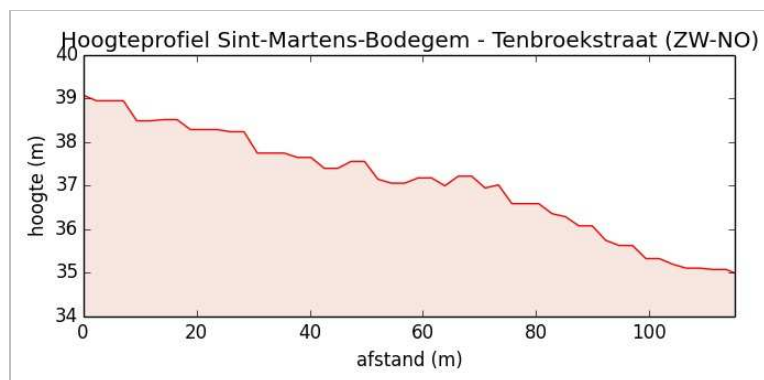
SITE/19/03/28/6 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/7 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2019)

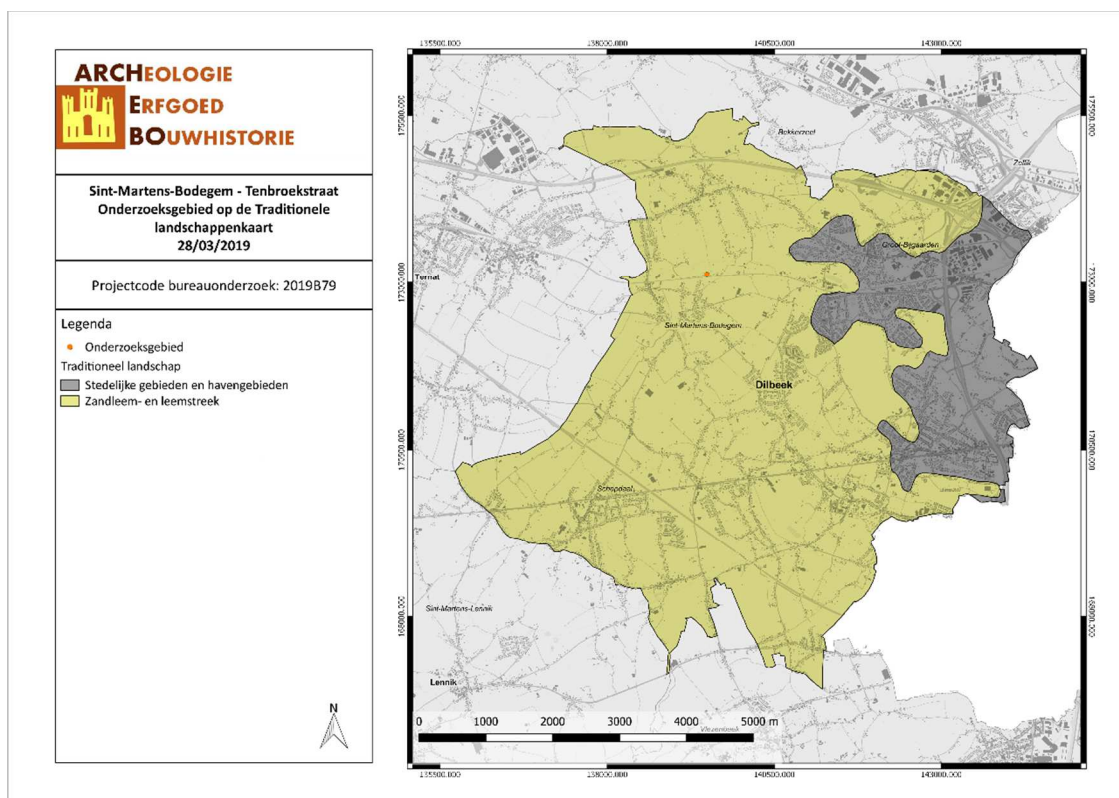

Figuur 13: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2019)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Zandleem- en leemstreek'. De gehele gemeente wordt grotendeels gekarteerd als 'Zandleem- en leemstreek'. Een deel van het oosten wordt gekarteerd als 'Stedelijke gebieden en havengebieden'.

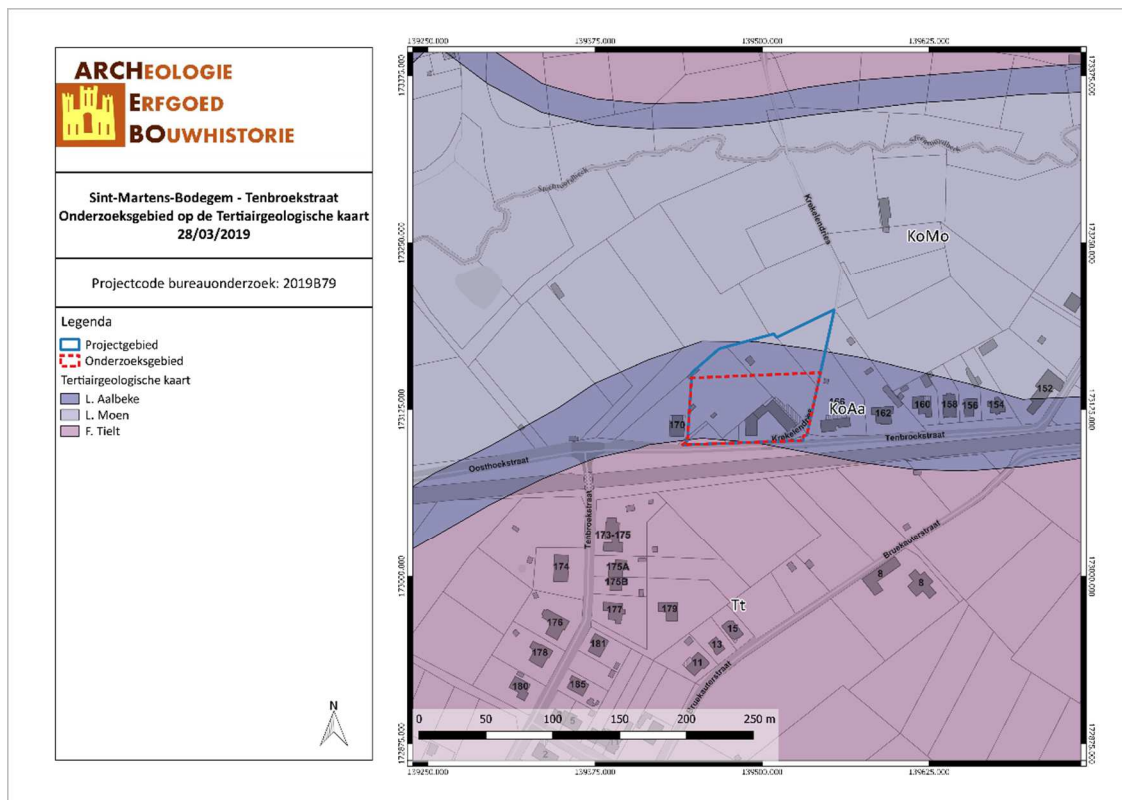
SITE/19/03/28/8 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Dilbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2019)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksgebied zich grotendeels binnen het Lid van Aalbeke (KoAa), enkel een klein stuk in het zuiden is gelegen binnen de Formatie van Tielt (Tt). Het Lid van Aalbeke valt onder de Formatie van Kortrijk en bestaat uit een zeer fijnsiltige klei, zonder enige zandfractie. De gemiddelde dikte van dit lid is 4m. De Formatie van Tielt bestaat uit heterogene afzettingen. Soms kunnen deze afzettingen onderverdeeld worden in drie pakketten: een bovenste pakket grijsgroen, kleihoudend, fijn zand met glauconiet, glimmers en zandsteenfragmenten,

een grijsgoene, kleihoudende zone en tenslotte siltig zand met glauconiet en glimmers dat harde, nummuliethoudende banken en dunne kleilaagjes bevat. Gemiddeld heeft deze formatie een dikte van 20m.¹

SITE/19/03/28/9 - Digitale aanmaak

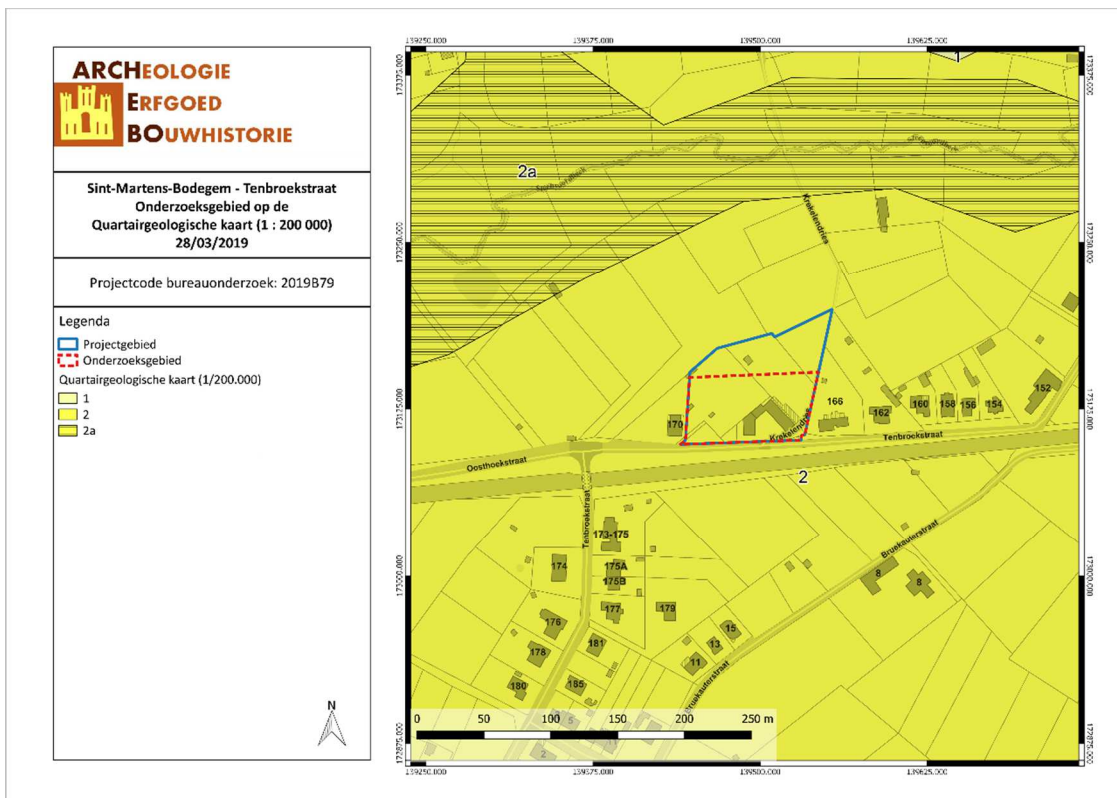
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2019)

3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) ligt het onderzoeksgebied volledig binnen type 2. Dit type omvat fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan), die mogelijk afgedekt zijn met eolische afzettingen zoals silt in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen en/of hellingsafzettingen van het quartair.

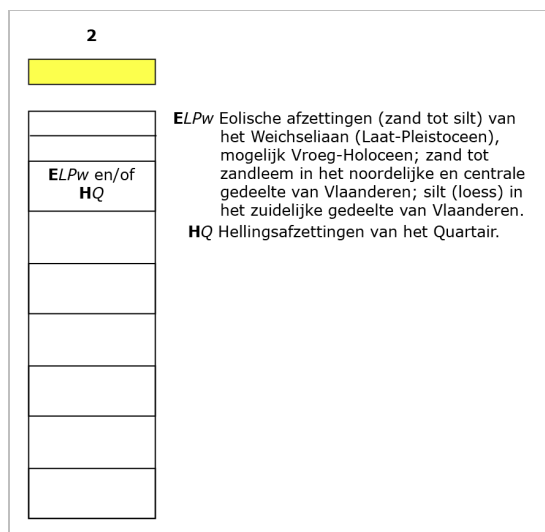
¹ Kristof Schroyen, *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel* (Brussel: Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2003), 9–10.

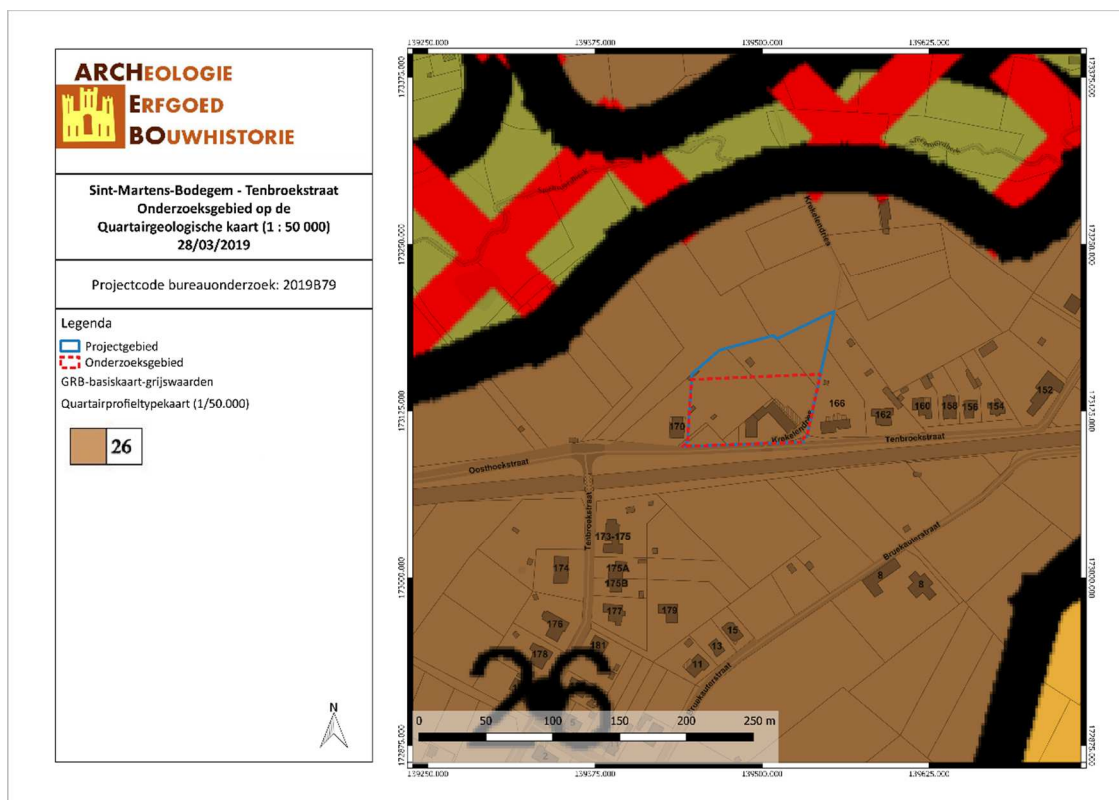
SITE/19/03/28/10 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2019)

Figuur 17: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) ligt het projectgebied binnen type 26. Dit type bestaat uit een Pre-Quartair substraat in de onderste laag, dat vervolgens afgedekt wordt door een laag eolisch leem uit het Midden-Weichseliaan en door een bovenste laag eolisch leem uit het Laat-Weichseliaan.

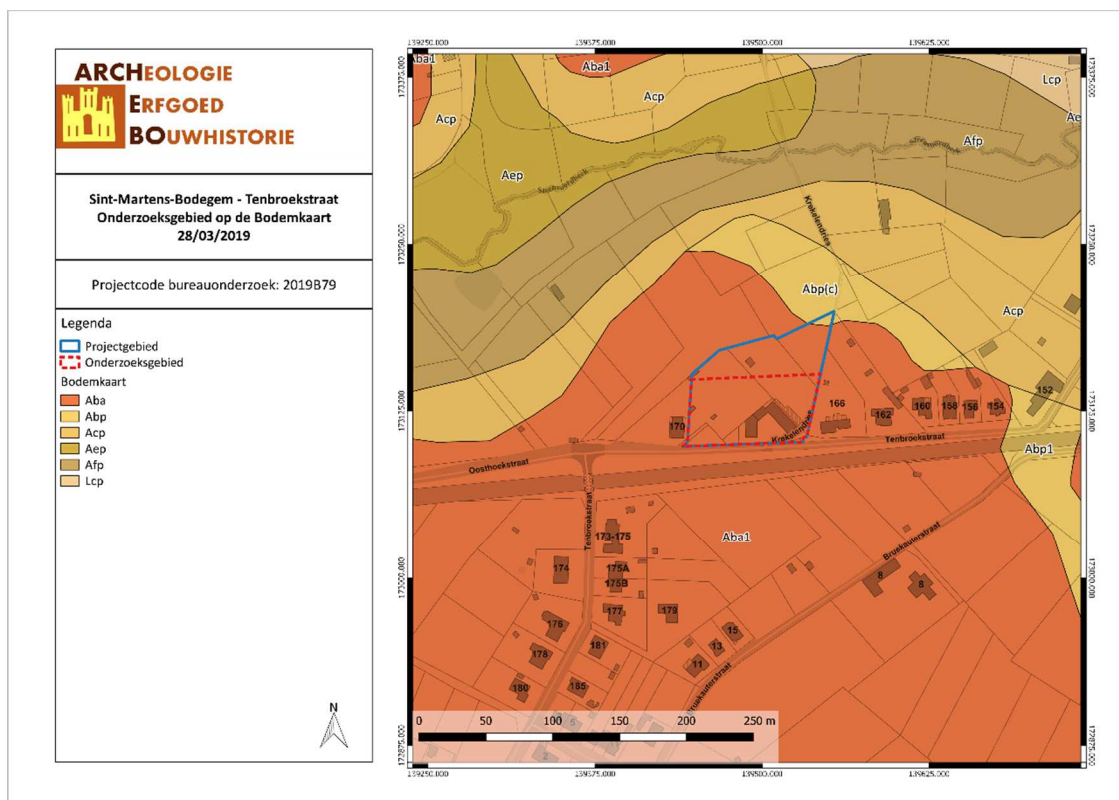
SITE/19/03/28/11 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartaargeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2019)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied omschreven als Aba1. Aba1-bodems zijn droge leemgronden met een textuur B horizont en een dunne A horizont (minder dan 40 cm dik). Deze serie is ontwikkeld in het Pleistocene loessdek en vertoont onder de dunne A horizont een textuur B horizont die aangerijkt is met klei en sesquioxiden. De bouwvoor bestaat uit humushoudend leem, is homogeen en donkerbruin van kleur. De B horizont bestaat uit bruin, zwaar leem (met gemiddeld 20% klei), heeft in de meeste gevallen een goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Dieper in deze bodem neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt. Deze bodems hebben geen watergebrek of -overlast door de gunstige drainage en het hoog waterbergend vermogen.²

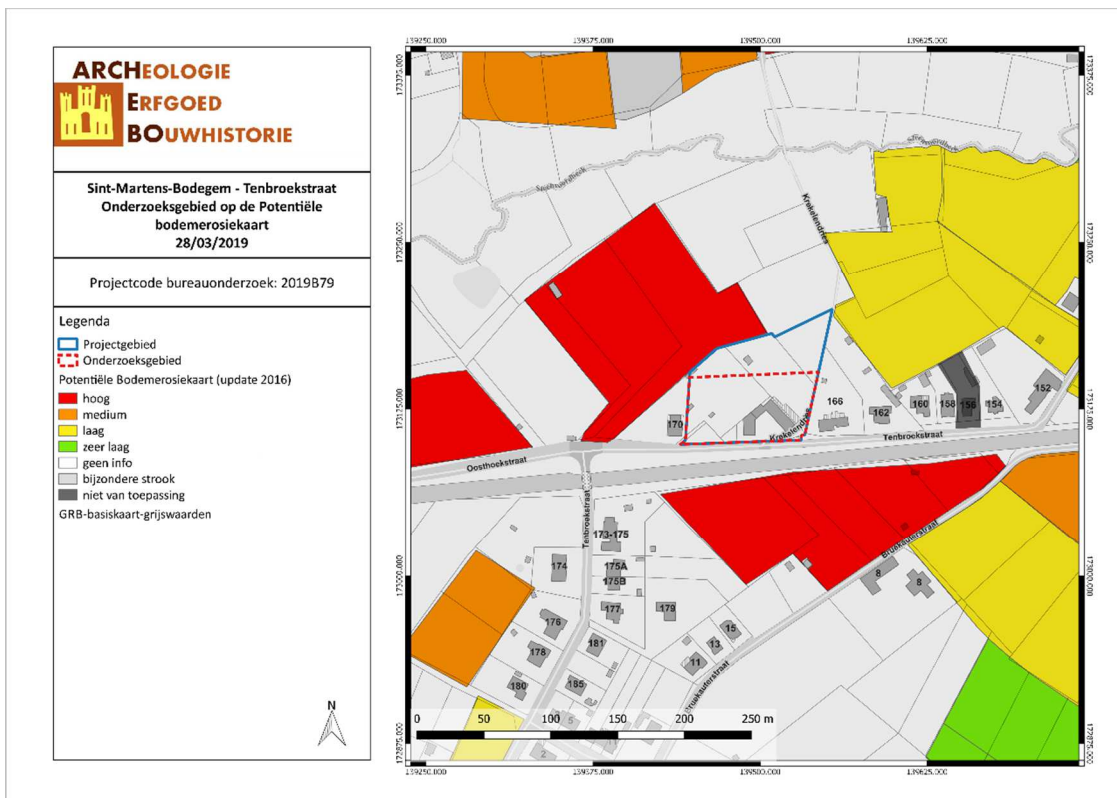
² E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 22, 299.

SITE/19/03/28/12 - Digitale aanmaak

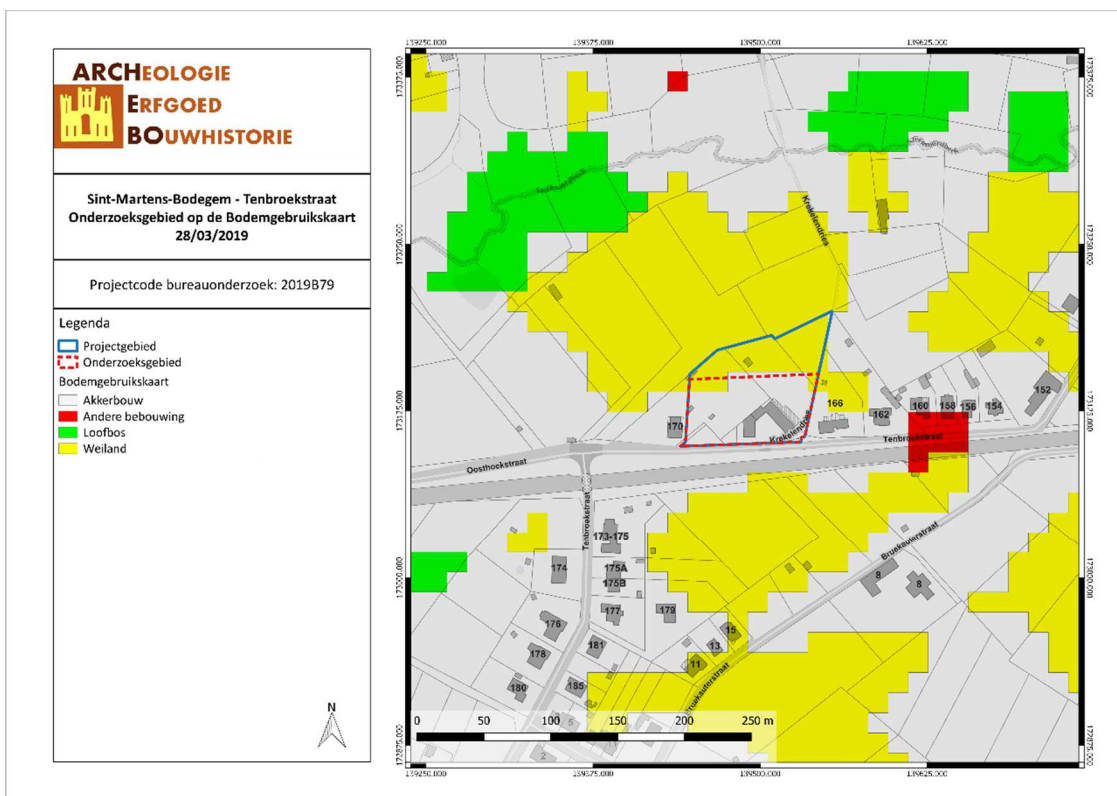
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2019)

Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het onderzoeksgebied geen informatie beschikbaar. De omgeving wordt o.v.v. potentiële bodemerosie gekarteerd als 'Hoog', 'Medium', 'Laag' en 'Zeer laag'. Op de Bodemgebruiksaanalysekaart wordt het onderzoeksgebied grotendeels gekarteerd als 'Akkerbouw'. Enkele delen langs de noordelijke grens van het onderzoeksgebied worden gekarteerd als 'Weiland'.

SITE/19/03/28/13 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemosiekaart (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/14 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Bodengebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodengebruikskaart (Geopunt, 2019)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

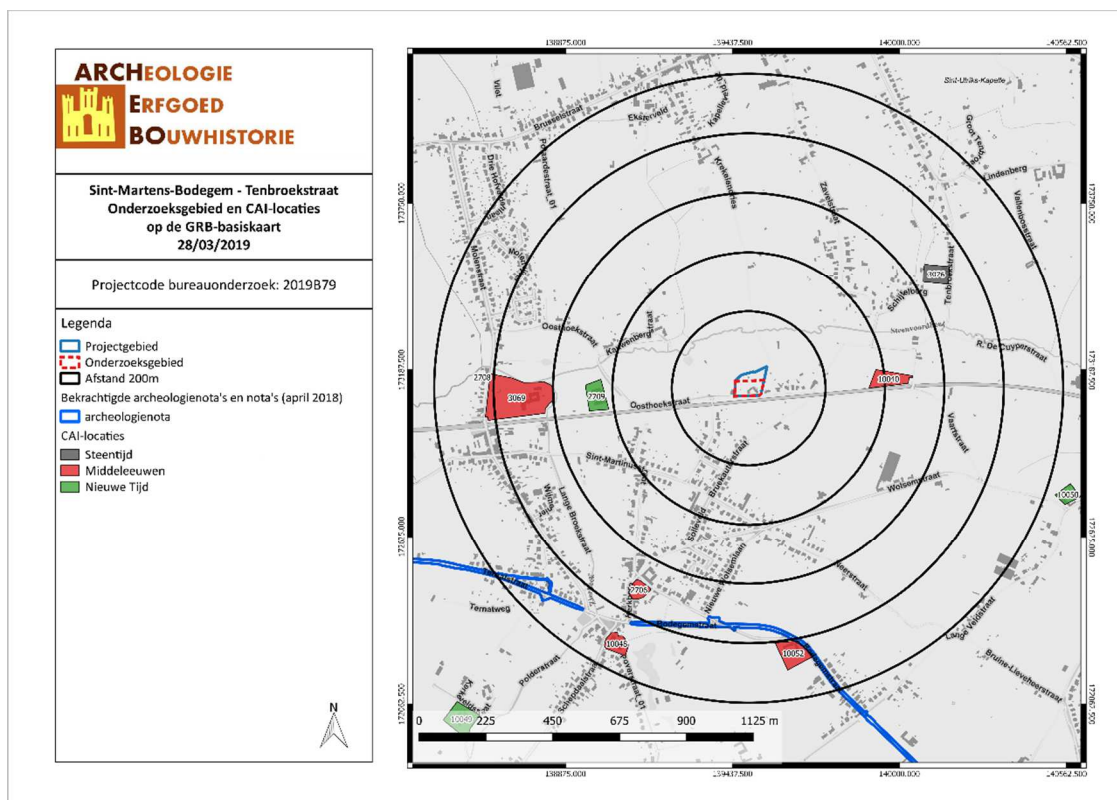
3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de ruime omgeving. Ca. 650m ten noordoosten van het onderzoeksgebied is een "strijdhamer" uit zwart stollingsgesteente uit het Laat-Neolithicum (CAI 3076) gevonden. Ca. 400m ten oosten van het terrein zijn sporen gevonden van een Laatmiddeleeuwse hoeve (CAI 10040). Ca. 850m ten zuiden van het onderzoeksgebied zijn eveneens sporen van een Laatmiddeleeuwse hoeve (CAI 10052) aangetroffen. Ongeveer 500m westwaarts t.o.v. CAI-locatie 10052 staat enerzijds de Sint-Martinusparochiekerk (met kerkhofmuur), waar in de Late Middeleeuwen reeds een kerk was opgetrokken (CAI 2706) en zijn anderzijds sporen van een motte uit de Volle Middeleeuwen (CAI 10048) gevonden. Ten westen van het terrein zijn, ca. 450m verwijderd van het terrein, sporen gevonden van een 16de-eeuwse hoeve (CAI 2709). Tussen ca. 600 en 800m ten westen van het terrein zijn sporen aangetroffen van een Laatmiddeleeuwse motte met een donjon, een ridderzaal, een neerhof en twee tuinpercelen. In de 16de eeuw wordt op deze locatie een huis van plaisantie opgericht (CAI 3069). Tenslotte zijn op 800m ten westen sporen gevonden van een Laatmiddeleeuwse bovenslag graan- en oliewatermolen (CAI 2708).

In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
3076	"Strijdhamer"	Steentijd
2706	Kerk	Middeleeuwen
3069	Motte	Middeleeuwen
2708	Bovenslag graan- en oliewatermolen	Middeleeuwen
2709	Hoeve	Nieuwe Tijd
10040	Hoeve	Middeleeuwen
10052	Hoeve	Middeleeuwen
10048	Motte	Middeleeuwen

SITE/19/03/28/15 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019)

3.2.2 Bekrchtigde archeologienota's en nota's

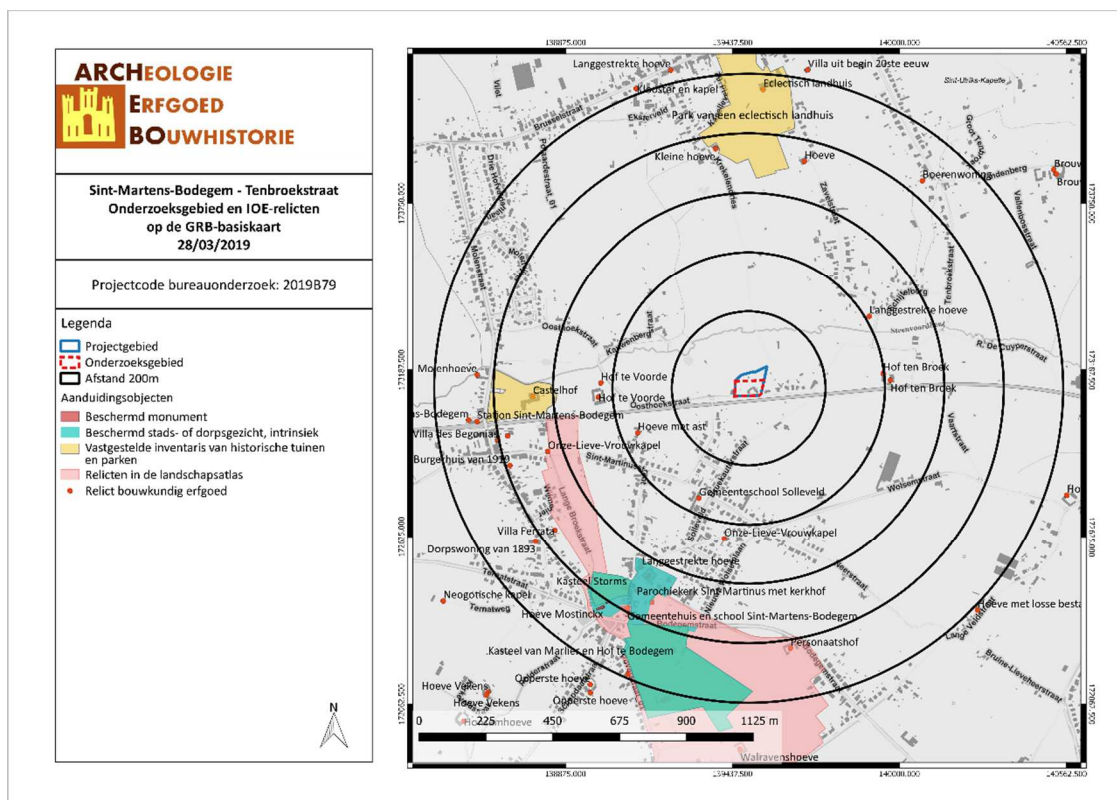
In november 2016 heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota (ID 1344) opgesteld naar aanleiding van de heraanleg van een wegnnet (Bodegemstraat, Pangaardenstraat, Dilbeeksesteenweg, Ternatstraat, Kerselaereveldstraat, Ternatweg en Sint-Martinusstraat), vanaf ca. 700 ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied. Op basis van het bureauonderzoek kon niet met zekerheid gezegd worden of er al dan niet structuren of vondsten aanwezig zijn in het plangebied. Het potentieel op kennisvermeerdering werd echter als laag ingeschat, gezien de reeds bestaande zware verstoringen (funderingen, nutsleidingen, rioleringen), de beperkte breedte van de geplande nieuwe ingrepen, de aanwezigheid van een Aa1-bodem (zeer dunne/onbestaande A-horizont) en de erosiegevoeligheid van het terrein. BAAC Vlaanderen adviseerde geen verder onderzoek in het plangebied.³

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.⁴ Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich geen vastgestelde en/of beschermde erfgoedobjecten.

³ Sander De Ketelaere, *Archeologienota Dilbeek, Bodegemstraat. Deel 2: Verslag van Resultaten* (Bassevelde: BAAC Vlaanderen bvba, 2016), 1, 11–12, 58–59.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

SITE/19/03/28/16 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicts op GRB-basiskaart (IOE, 2019)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

Bodegem wordt voor het eerst vermeld in de 11de eeuw. Het dorp Bodegem is ontstaan uit drie nederzettingen, met name Bodegem, centraal gelegen, Honsem, ten zuidwesten van het centrum, en Wolsem, ten noordoosten van het centrum. In de Middeleeuwen bestond Bodegem uit een tweeledige heerlijkheid, namelijk een heerlijkheid met lagere en middeljurisdictie en een heerlijkheid met hogere jurisdictie. De heerlijkheid met lagere en middeljurisdictie was een achterleen van de Heren van Dongelberg, die op hun beurt vazal waren van het Hertog van Brabant. De dorpsheer droeg de titel 'Heer in Bodegem' en verbleef op het kasteel Castelhof (feodale zetel tot ca. 1700). De hertog beschikte daarnaast over de hogere jurisdictie. Vanaf de 13de eeuw werd de heerlijkheid in leen gegeven aan de Heer van Gaasbeek. Hij droeg de titel 'Heer van Bodegem'. In 1749 werden beide heerlijkheden samengevoegd en kwam onder het gezag van de graven van Tirimont, tevens baronnen van Gaasbeek. Tijdens de Franse Revolutie werd Bodegem ingedeeld bij het departement van de Dijle en maakte het deel uit van het kanton Anderlecht. Bij de oprichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in 1815 werd het dorp ondergebracht bij de provincie Zuid-Brabant, die bij de oprichting van België omgedoopt werd tot de provincie Brabant. Tijdens WO I en II bleef het dorp Bodegem vrij goed gespaard van zware vernielingen.⁵

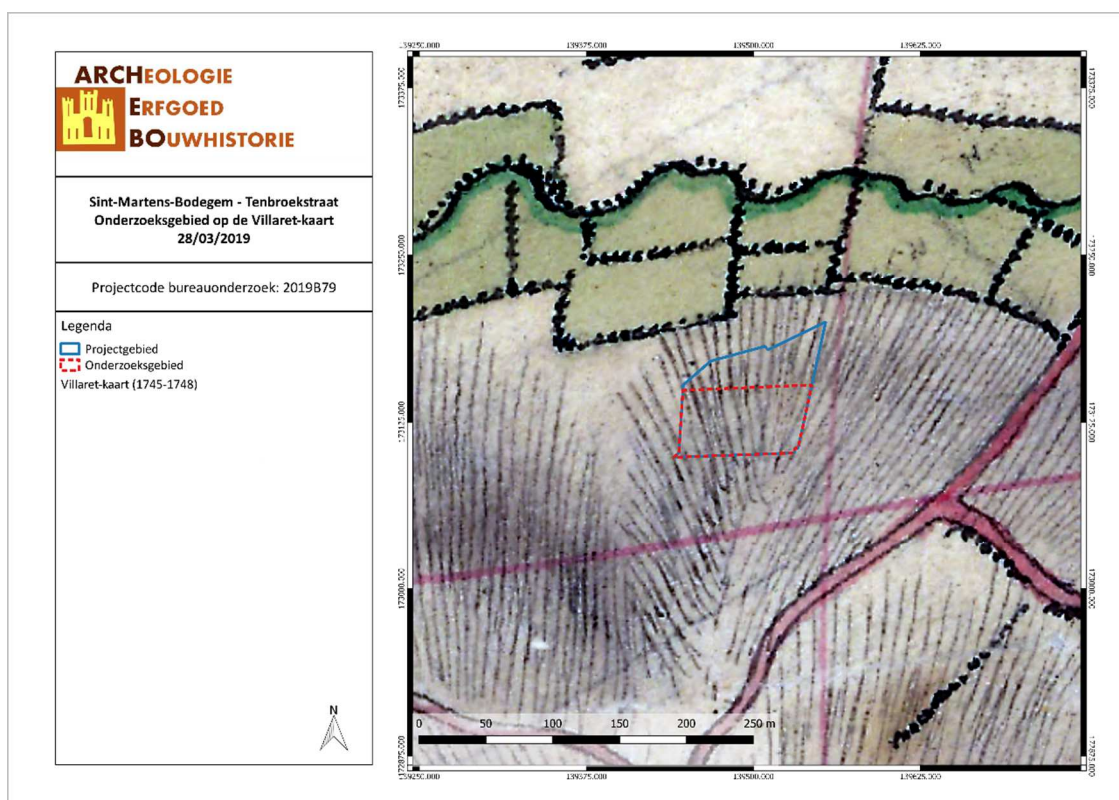
⁵ "Sint-Martens-Bodegem", in *Wikipedia*, geraadpleegd 8 februari 2019, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Martens-Bodegem&oldid=52743691>; Agentschap Onroerend Erfgoed, "Sint-Martens-Bodegem", Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121405>; Agentschap Onroerend Erfgoed, "Sint-Martens-Bodegem", Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135107>.

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

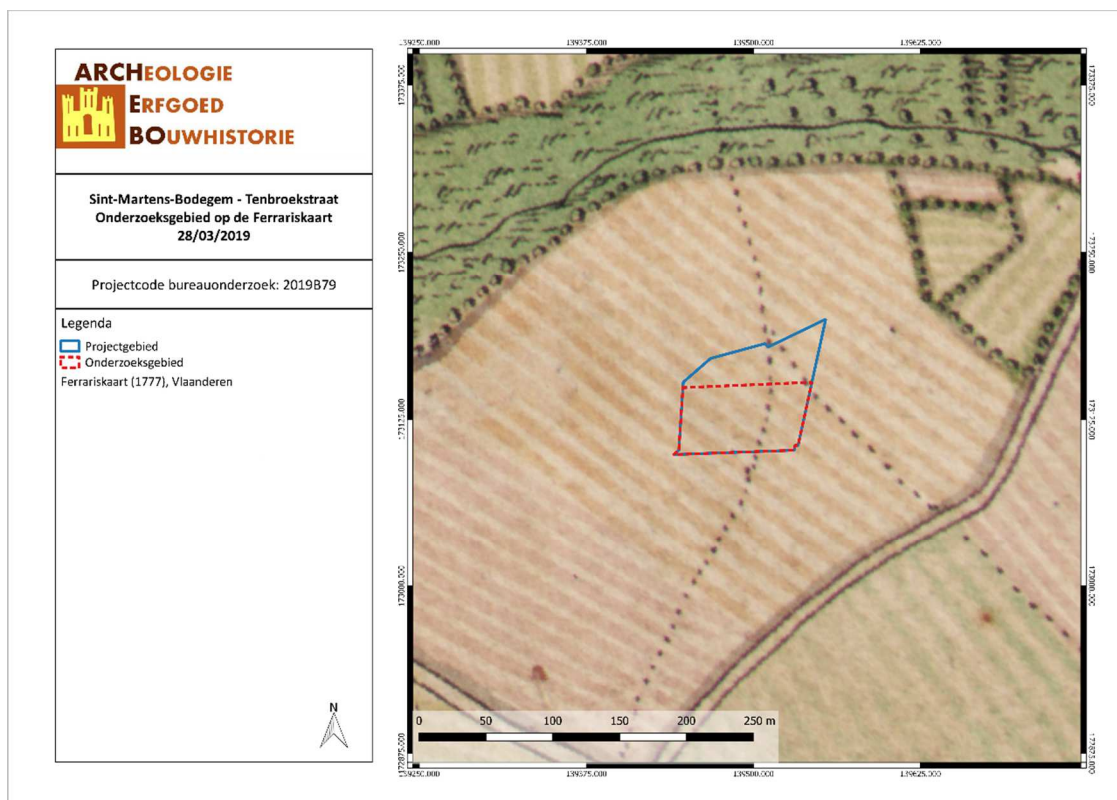
Vooreerst worden enkele pre-19de -eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. De Villaretkaart (1745-1748) geeft weer dat het onderzoeksgebied op een helling ligt. Het terrein is niet bebouwd. Op de Ferrariskaart (ca. 1777) valt af te leiden dat het onderzoeksgebied rond 1777 bestond uit akkerland. Het terrein was onbebouwd, maar er liepen wel twee paden (aangeduid d.m.v. streepjeslijnen) door het gebied. Het ene pad loopt op een noord-zuid as, ongeveer door het midden van het terrein, het andere pad loopt op een NW-ZO as door de meest noordoostelijke hoek van het onderzoeksgebied.

SITE/19/03/28/17 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)

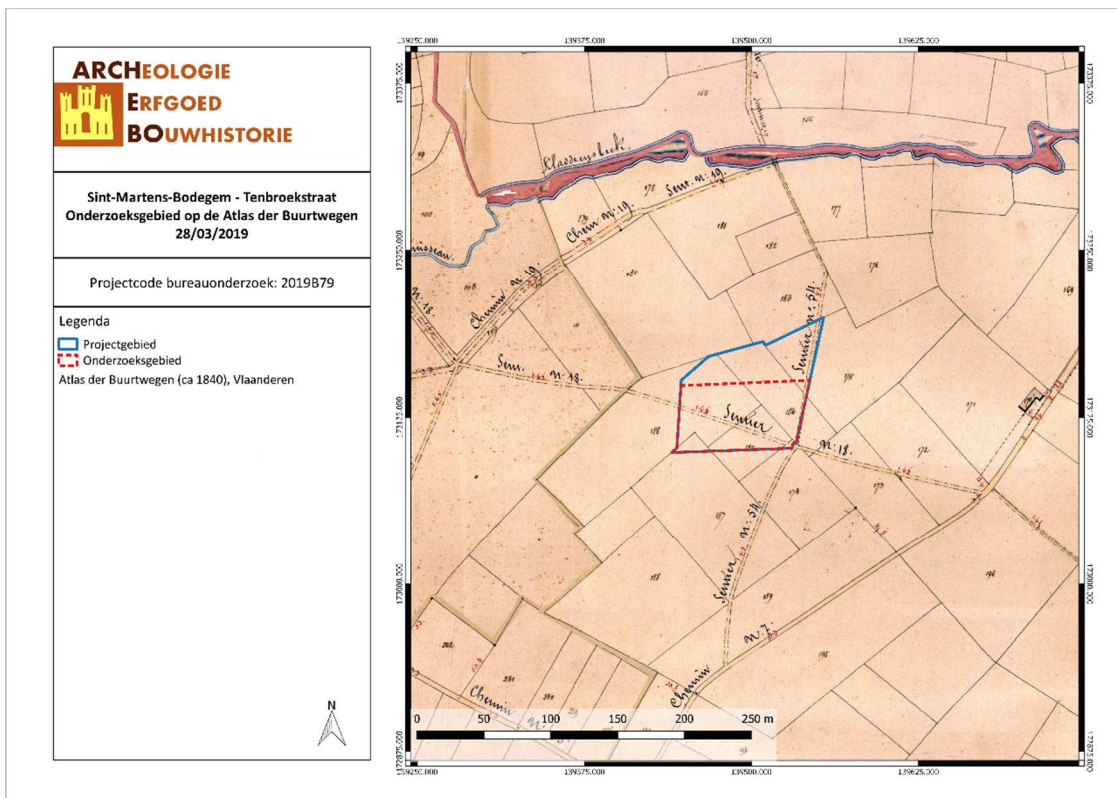
SITE/19/03/28/18 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁶ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

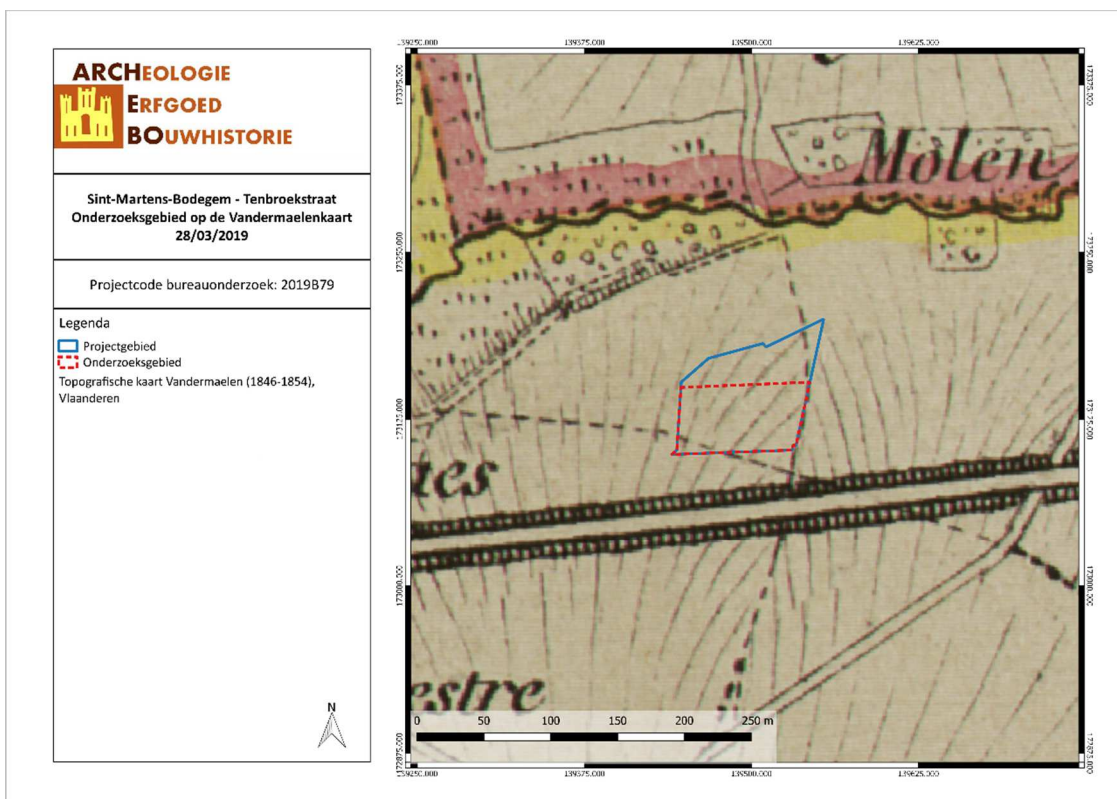
Op 19de-eeuwse cartografische bronnen is het terrein onbebouwd weergegeven. De Atlas der Buurtwegen toont dat het onderzoeksgebied kruist met de percelen 174, 175, 184, 185, 186 en 187. Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied en door het zuiden op een NW-ZO as loopt telkens een voetweg (*Sentier n: 54* en *Sentier n: 18*). Op de Vandermaelenkaart zijn dezelfde voetwegen weergegeven. Het onderzoeksgebied is niet specifiek gekarteerd. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over het gebruik van het terrein gedurende deze periode. Op de Popp-kaart wordt de brede weg ten zuiden van het onderzoeksgebied aangeduid als de *Yzeren weg van Aelst naer Brussel* (spoorweg). De voetwegen zijn ook nog steeds weergegeven. Het onderzoeksgebied kruist met de percelen 130, 129a, 128a, 127a, 154b en 153b. In de Popp-legger staat de volgende informatie m.b.t. de percelen: 127a - land in bezit van Joannes-Baptiste Van Lierde, een molenaar uit Ternat, 128a - land in het bezit van de Belgische staat, 129a - land in bezit van Adolphus-Carolus-Ghislenus Powis de Tenbossche uit Brussel, 130 - land in het bezit van Prosper Barbanzon uit Brussel, 153b - land in het bezit van de Belgische staat, 154b - land in het bezit van de Belgische staat. De topografische kaart van 1873 toont dezelfde situatie als de Popp-kaart.

⁶ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

SITE/19/03/28/19 - Digitale aanmaak

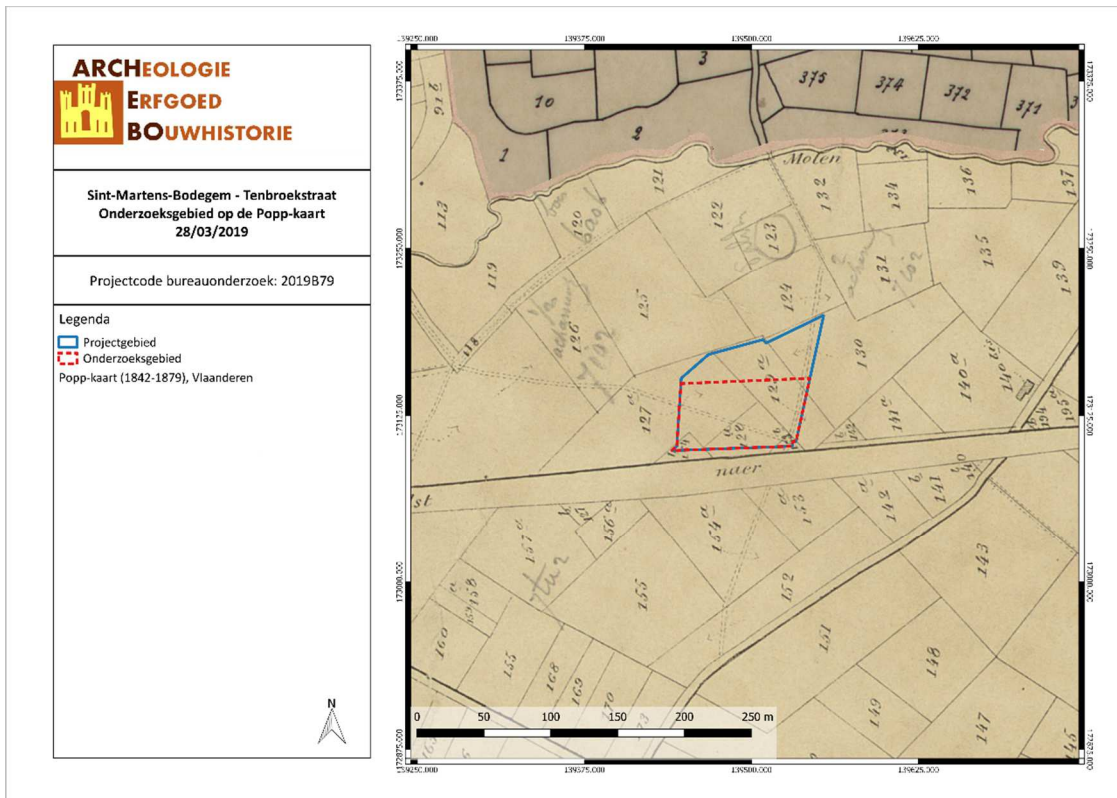
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/20 - Digitale aanmaak

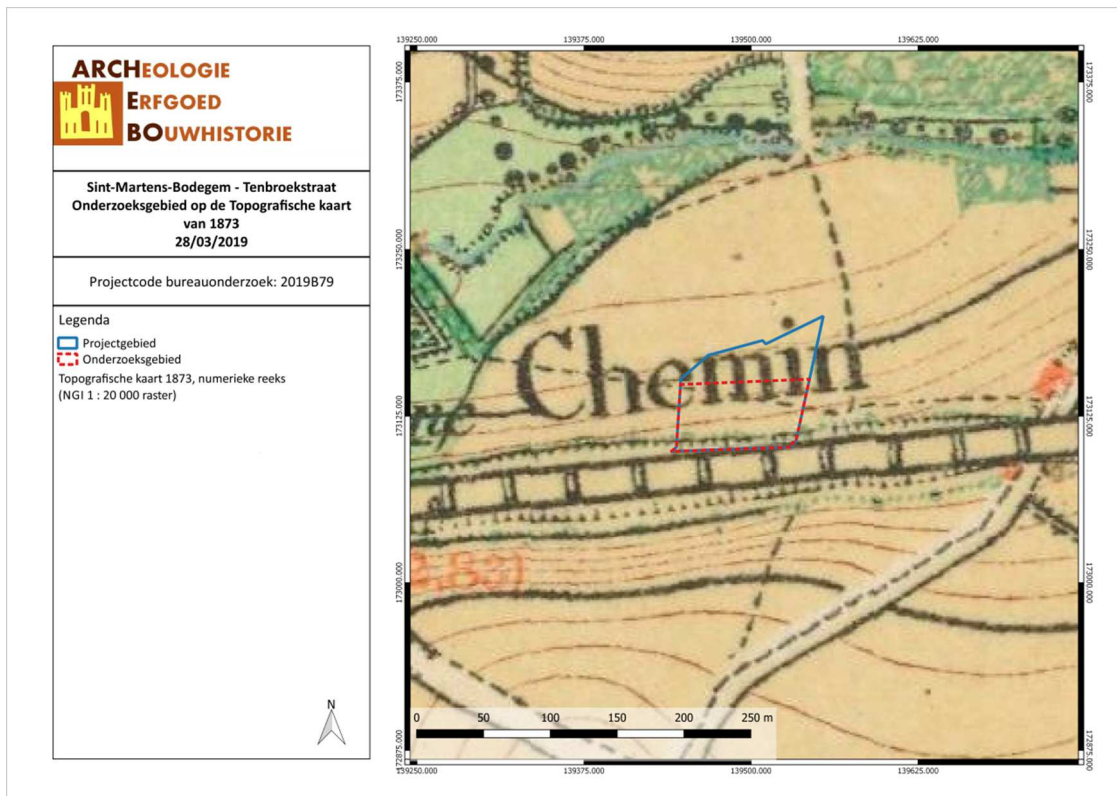
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/21 - Digitale aanmaak

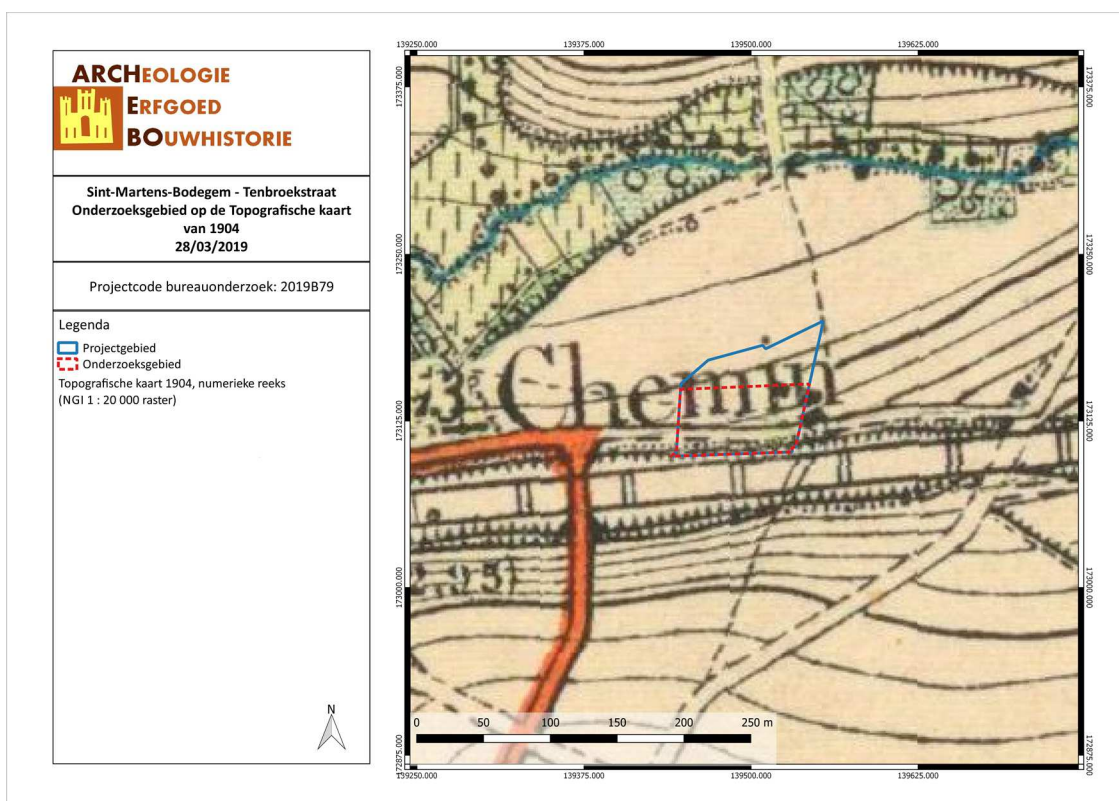
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/22 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2019)

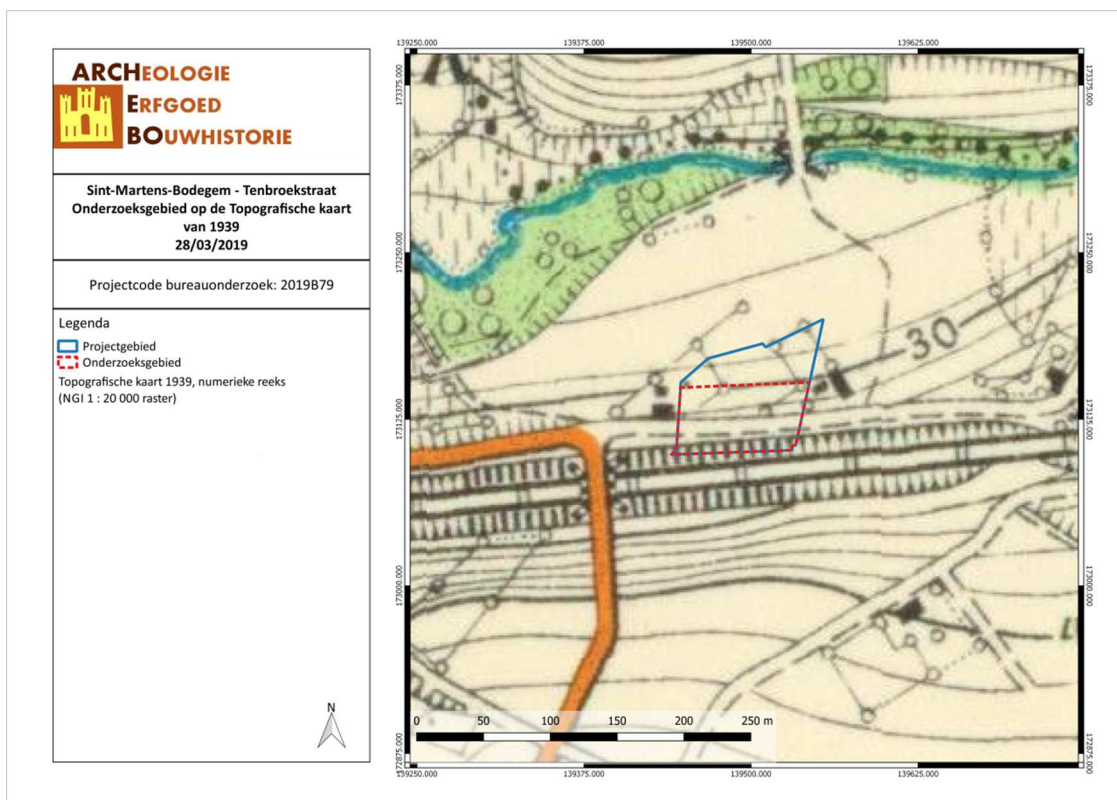
Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Tussen 1873 en 1904 wordt een weg aangelegd, die door het zuiden van het terrein loopt. Deze weg is hoogstwaarschijnlijk de Tenbroekstraat. Het onderzoeksgebied is nog steeds onbebouwd in 1904. Dezelfde situatie wordt weergegeven op de topografische kaart van 1939. Tussen 1939 en 1969 wordt de eerste bebouwing op het terrein gebouwd. Het gaat hoogstwaarschijnlijk om het huidige woonhuis en twee schuren. In het noordwesten van het onderzoeksgebied is een groene zone met loofbomen, de rest van het onbebouwd deel van het onderzoeksgebied bestaat uit grasland. Tussen 1939 en 1969 wordt eveneens de Krekelendries, de weg ten oosten van het onderzoeksgebied, aangelegd. De luchtfoto van 1971 toont dezelfde situatie. De topografische kaarten van 1981 en 1989 zijn exact dezelfde kaart en tonen dezelfde situatie als deze op de topografische kaart van 1969. Op de luchtfoto van 1979-1990 is de bebouwing uitgebreid. Op de foto zijn het woonhuis en enkele schuren zichtbaar in het zuidoosten van het onderzoeksgebied. In het westen staan twee kleinere bijgebouwen en er loopt een omheining door het westen van het terrein op een NO-ZW as. Deze situatie is duidelijker zichtbaar op de luchtfoto van 2000-2003. Tussen ca. 2003 en ca. 2005-2007 wordt nog een klein schuurtje opgetrokken, ongeveer in het midden van het onderzoeksgebied. De luchtfoto van 2005-2007 komt overeen met de huidige situatie.

SITE/19/03/28/23 - Digitale aanmaak

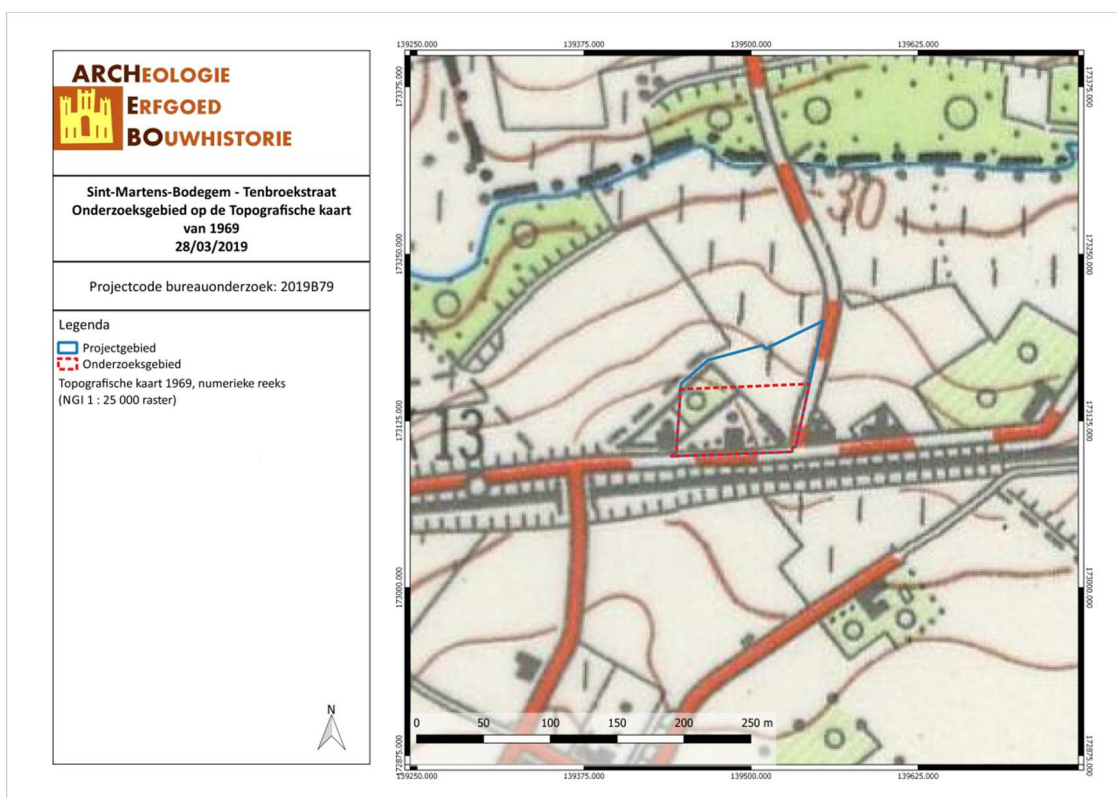
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2019)

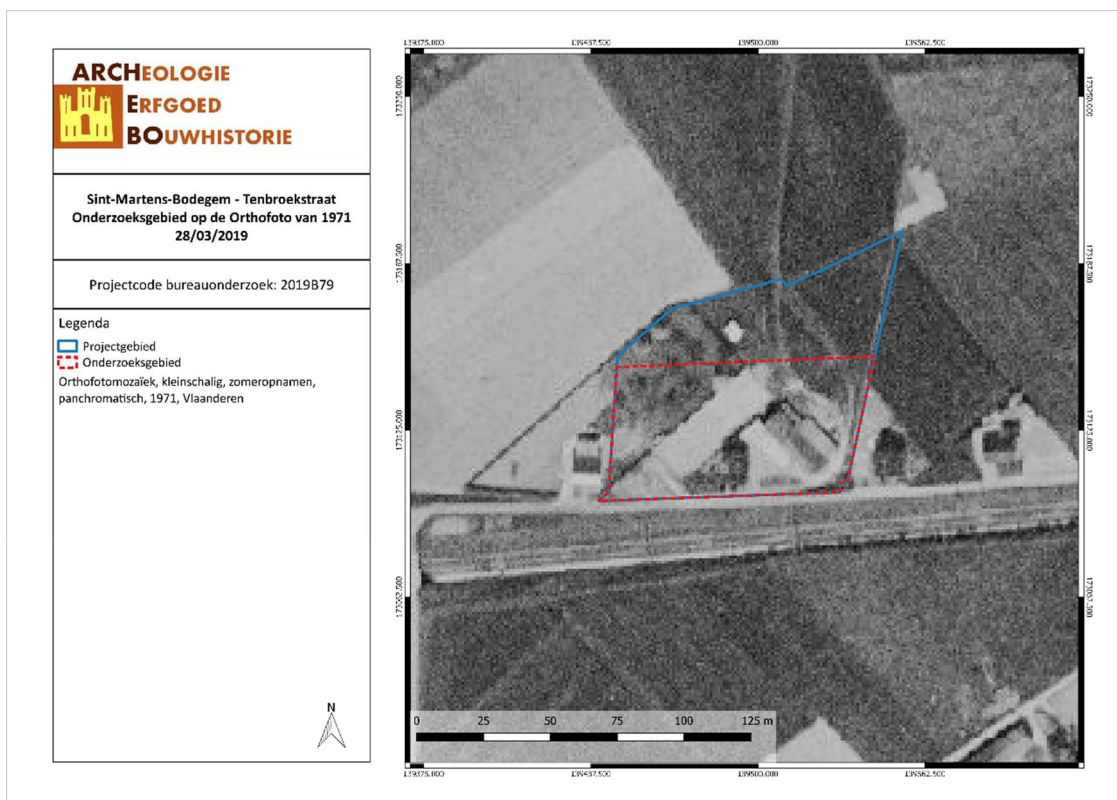
SITE/19/03/28/24 - Digitale aanmaak

Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2019)

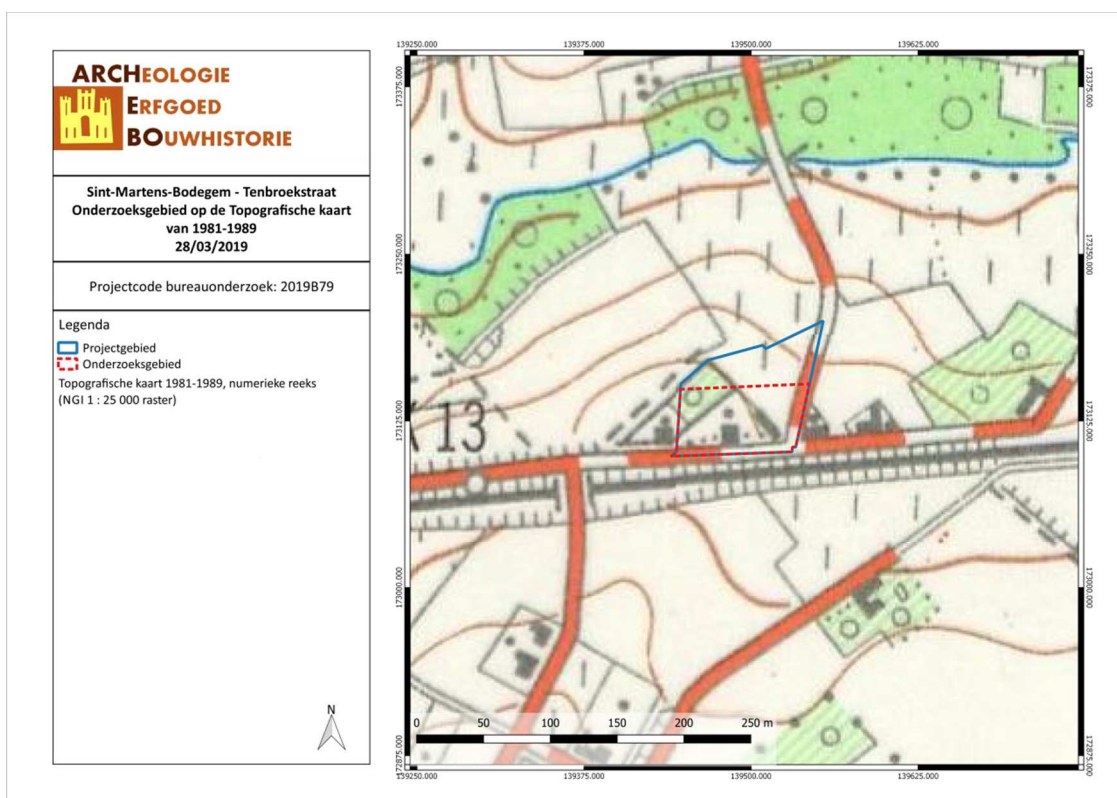
SITE/19/03/28/25 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2019)

SITE/19/03/28/26 - Digitale aanmaak

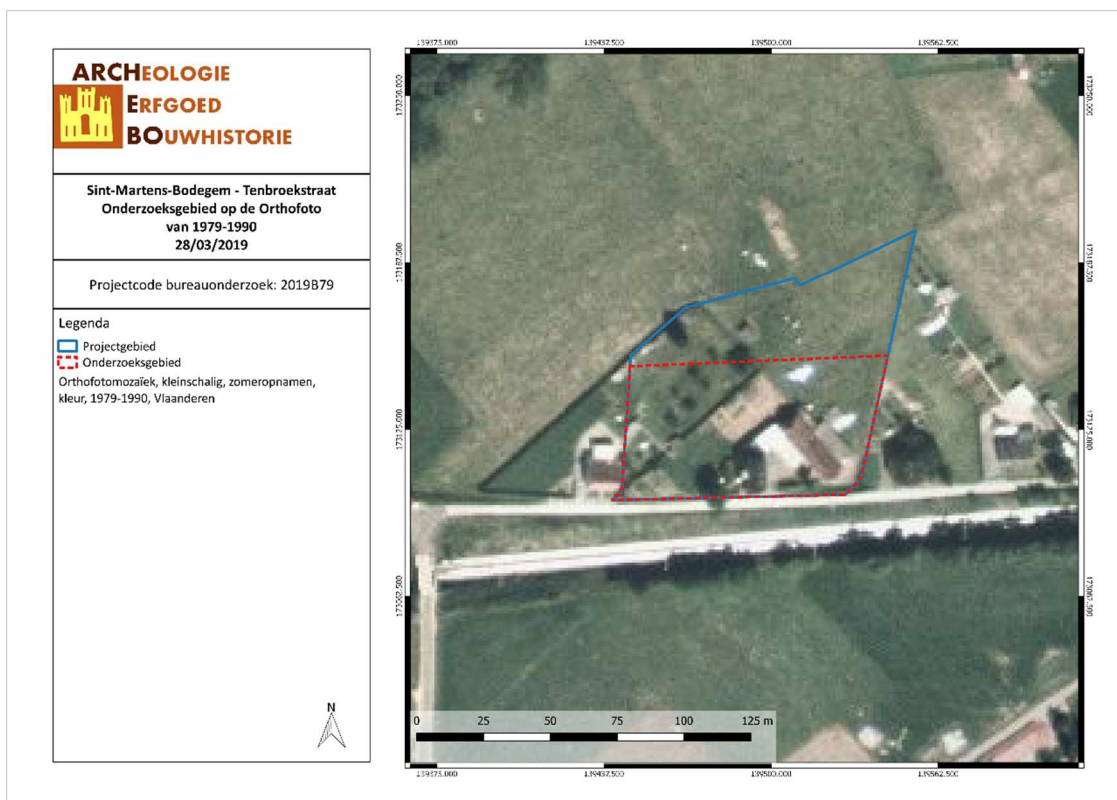
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/27 - Digitale aanmaak

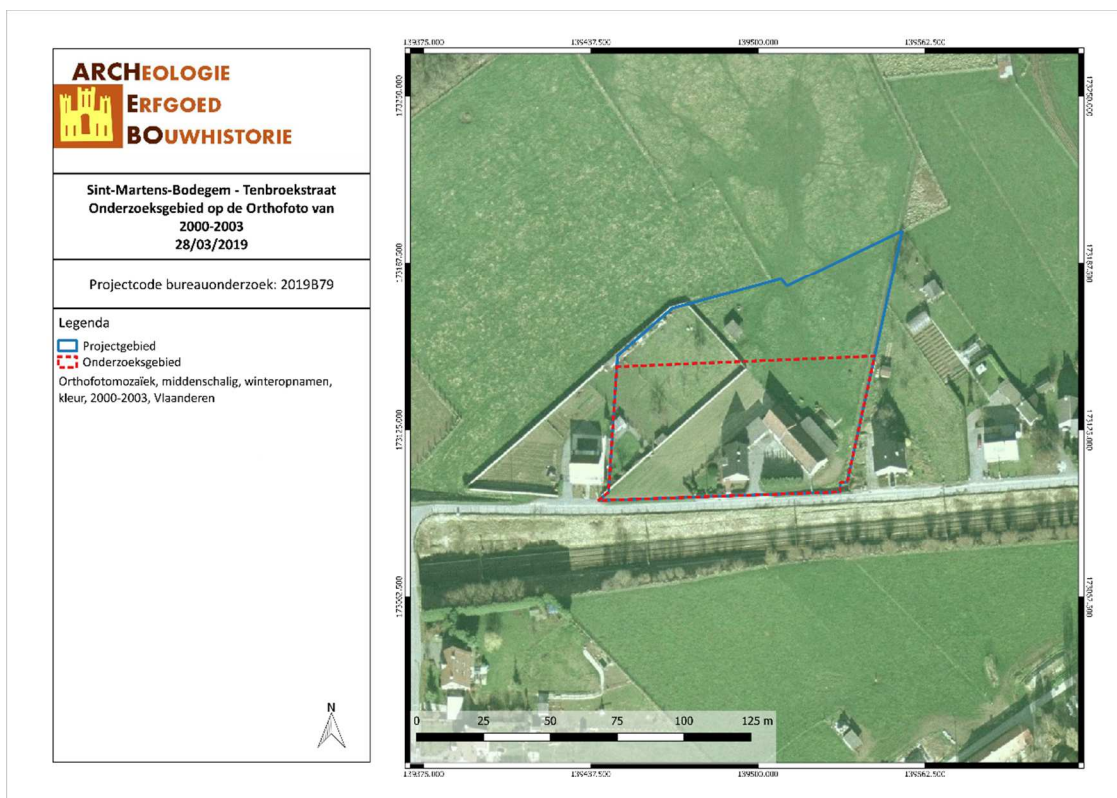
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2019)

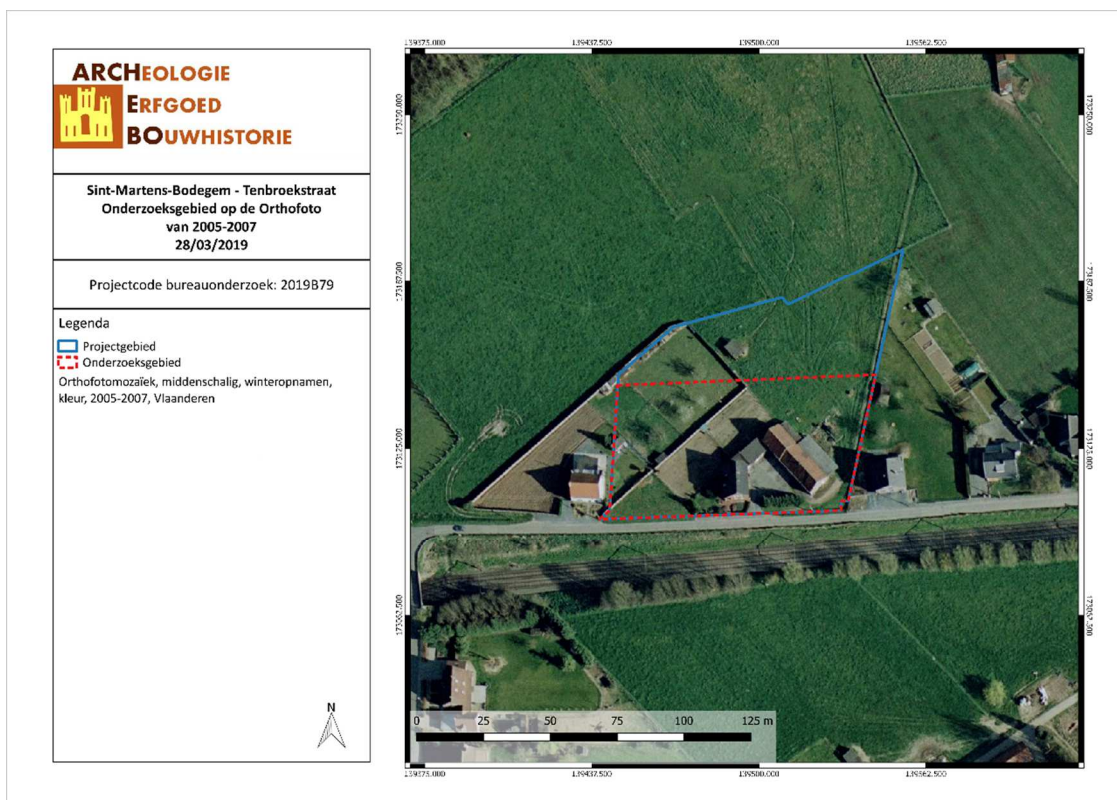
SITE/19/03/28/28 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/29 - Digitale aanmaak

Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2019)

SITE/19/03/28/30 - Digitale aanmaak

Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2019)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het onderzoeksgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw tot nu. De eerste bebouwing werd gebouwd tussen 1939 en 1969. Rond 1990 breidt de bebouwing verder uit. De topografische kaart van 1989 toont nog geen uitbreiding van de bebouwing. Deze is echter wel zichtbaar op de luchtfoto van 1979-1990. In deze periode worden ook enkele kleinere bijgebouwen en een omheining doorheen het onderzoeksgebied opgetrokken. Tussen ca. 2003 en ca. 2005-2007 wordt nog een klein schuurtje opgetrokken in het midden van het terrein. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft een "strijdhamer" uit zwart stollingsgesteente uit het Laat-Neolithicum (CAI 3076), sporen van Laatmiddeleeuwse hoeses (CAI 10040 en 10052), de Sint-Martinusparochiekerk met kerkhofmuur (CAI 2706), sporen van een motte uit de Volle Middeleeuwen (CAI 10048), sporen van een 16de-eeuwse hoeve (CAI 2709), sporen van een Laatmiddeleeuwse motte met een donjon, een ridderzaal, een neerhof en twee tuinpercelen (CAI 3069) en tenslotte sporen van een Laatmiddeleeuwse bovenslag graan- en oliewatermolen (CAI 2708).

Gezien de topografische ligging op een zuid-gerichte helling en in de nabije omgeving van een natuurlijke waterloop (Steenvoordbeek), is er een hoge verwachting op Steentijd. Bijkomstig ligt het projectgebied in een gradiëntzone van een natte vallei naar een droog plateau. Dergelijke plaatsen zijn ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen. Op basis van deze ligging en de recent vondsten in de omgeving kunnen eveneens sporensites aanwezig zijn. Echter door de impact van de bebouwing kunnen deze sporen potentieel verstoord geraakt zijn.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht Intop Experts B.V. Bvba een archeologienota opgemaakt voor het terrein aan de Tenbroekstraat, ter hoogte van huisnummer 168, in Sint-Martens-Bodegem, een deelgemeente van Dilbeek (Vlaams-Brabant). Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de huidige bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden. Het noorden van het projectgebied wordt uit de verkaveling gesloten. Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 loten, elk voorzien van een bouwzone voor een hoofdgebouw en voor een bijgebouw. Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt een voetweg. Het onderzoeksgebied is ca. 4 619,566 m² groot, het gehele projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 7345,078 m².

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er binnen het onderzoeksgebied bebouwing aanwezig was vanaf ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw tot nu. De eerste bebouwing werd gebouwd tussen 1939 en 1969. Rond 1990 breidt de bebouwing verder uit. De topografische kaart van 1989 toont nog geen uitbreiding van de bebouwing. Deze is echter wel zichtbaar op de luchtfoto van 1979-1990. In deze periode worden ook enkele kleinere bijgebouwen en een omheining doorheen het onderzoeksgebied opgetrokken. Tussen ca. 2003 en ca. 2005-2007 wordt nog een klein schuurtje opgetrokken in het midden van het terrein. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied dan ook spreken van een lage densiteit aan bebouwing.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft een "strijdhamer" uit zwart stollingsgesteente uit het Laat-Neolithicum (CAI 3076), sporen van Laatmiddeleeuwse hoeves (CAI 10040 en 10052), de Sint-Martinusparochiekerk met kerkhofmuur (CAI 2706), sporen van een motte uit de Volle Middeleeuwen (CAI 10048), sporen van een 16de-eeuwse hoeve (CAI 2709), sporen van een Laatmiddeleeuwse motte met een donjon, een ridderzaal, een neerhof en twee tuinpercelen (CAI 3069) en tenslotte sporen van een Laatmiddeleeuwse bovenslag graan- en oliewatermolen (CAI 2708).

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied gebouwen stonden vanaf ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw tot nu. Dit werd achterhaald a.d.h.v. topografische kaarten uit de 20ste eeuw en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw. De eerste bebouwing werd gebouwd tussen 1939 en 1969. Rond 1990 breidt de bebouwing verder uit. De topografische kaart van 1989 toont nog geen uitbreiding van de bebouwing. Deze is echter wel zichtbaar op de luchtfoto van 1979-1990. In deze periode worden ook enkele kleinere bijgebouwen en een omheining doorheen het onderzoeksgebied opgetrokken. Tussen ca. 2003 en ca. 2005-2007 wordt nog een klein schuurtje opgetrokken in het midden van het terrein.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Ter hoogte van de bestaande bebouwing is er verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten. De minste verstoringen kunnen verwacht worden in het noordoosten van het onderzoeksgebied dat volgens het kaartmateriaal tot nu onverstoord lijkt te zijn. Toekomstige verstoringen zijn te verwachten bij de sloop van de huidige bebouwing en bij de bebouwing van de bouwzones. Hoe groot de verstoring van deze toekomstige bebouwing zal zijn, is niet gekend, aangezien nu enkel de bouwzones gekend zijn (verkaveling).

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Op het projectgebied zal door de opdrachtgever, Intop Experts B.V. Bvba, de huidige bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden. Het noorden van het projectgebied wordt uit de verkaveling gesloten, aangezien dit om landschappelijk waardevolle agrarische gebieden gaat (zie gewestplan, figuur 4). Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 loten. Lot 1 zal ca. 521m² groot zijn, lot 2 ca. 535m², lot 3 ca. 536m², loten 4 t.e.m. 7 ca. 538m² en lot 8 ca. 872m². De nieuwe loten worden voorzien van een inplantingszone voor een hoofdgebouw (7,75m x 12m) en voor een aanbouw (7,75m x 3m). De tuin wordt opgedeeld in drie zones, namelijk een voortuinstrook, een zijdelingse bouwrijpe strook en een achtertuinstrook. Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt een voetweg (nr. 54) die ca. 1,65m breed is. Het onderzoeksgebied is ca. 4 619,566 m² groot, het gehele projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 7345,078 m².

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft een "strijdhamer" uit zwart stollingsgesteente uit het Laat-Neolithicum (CAI 3076), sporen van Laatmiddeleeuwse hoeves (CAI 10040 en 10052), de Sint-Martinusparochiekerk met kerkhofmuur (CAI 2706), sporen van een motte uit de Volle Middeleeuwen (CAI 10048), sporen van een 16de-eeuwse hoeve (CAI 2709), sporen van een Laatmiddeleeuwse motte met een donjon, een ridderzaal, een neerhof en twee tuinpercelen (CAI 3069) en tenslotte sporen van een Laatmiddeleeuwse bovenslag graan- en oliewatermolen (CAI 2708).

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied gebouwen stonden vanaf ongeveer de tweede helft van de 20ste eeuw tot nu. Dit werd achterhaald a.d.h.v. topografische kaarten uit de 20ste eeuw en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw. De eerste bebouwing werd gebouwd tussen 1939 en 1969. Rond 1990 breidt de bebouwing verder uit. De topografische kaart van 1989 toont nog geen uitbreiding van de bebouwing. Deze is echter wel zichtbaar op de luchtfoto van 1979-1990. In deze periode worden ook enkele kleinere bijgebouwen en een omheining doorheen het onderzoeksgebied opgetrokken. Tussen ca. 2003 en ca. 2005-2007 wordt nog een klein schuurtje opgetrokken in het midden van het terrein.

Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als Aba1 (droge leemgronden met een textuur B horizont en een dunne A horizont (minder dan 40 cm dik)). Het terrein ligt op een gradiëntzone, de overgang van een natte vallei (Steenvoordbeek) naar een droog plateau. Volgens het Digitaal Hoogtemodel ligt het projectgebied tussen ongeveer 35 en 39m boven de zeespiegel. Ca. 130m ten noorden van het projectgebied stroomt de Steenvoordbeek, ca. 650m ten westen stroomt de Zierbeek en vanaf ca. 900m ten zuidwesten stroomt de Peverstraatbeek.

De topografische en hydrografische ligging van het terrein zijn ideaal voor Steentijdsites. Binnen dezelfde topografische en hydrografische situatie werden reeds Steentijdvondsten aangetroffen. Er is dan ook een hoog potentieel voor het aantreffen van dergelijke sites. Tevens werden in dezelfde vallei op een vergelijkbare topografische situatie, reeds steentijdartefacten aangetroffen. Sporensites kunnen eveneens verwacht worden omwille van de topografische situatie.

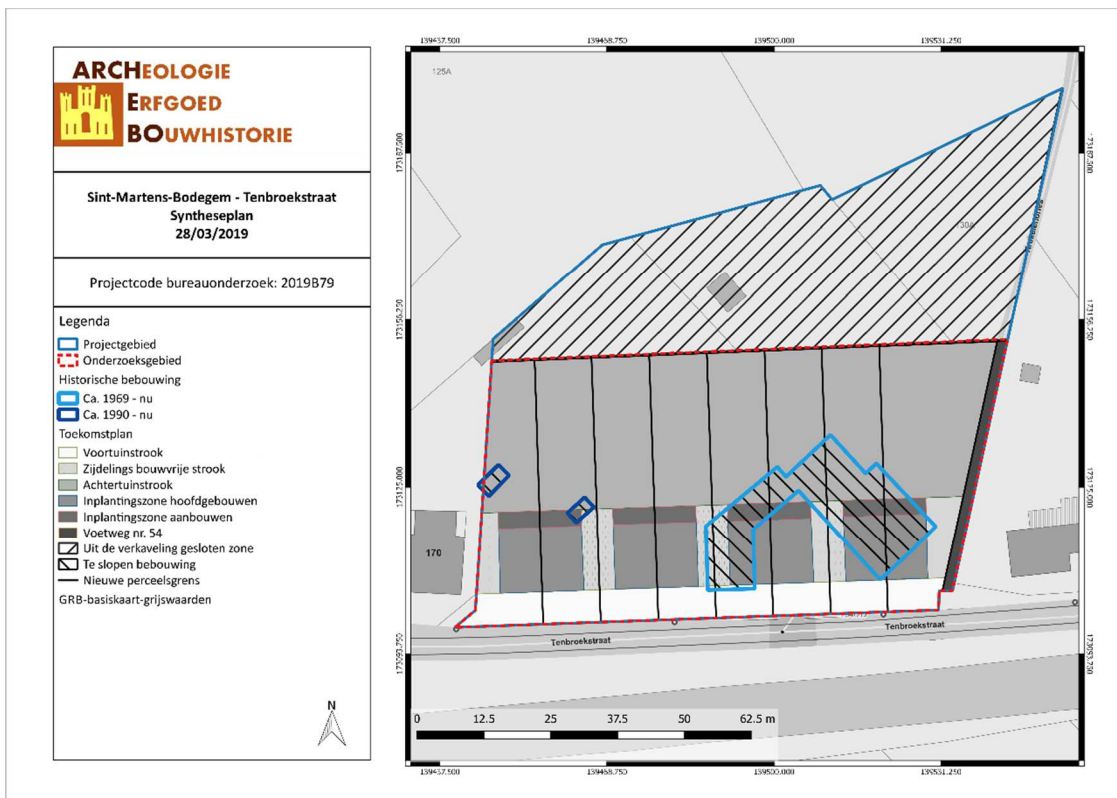
4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het plangebied zal door 'Intop Experts B.V. Bvba' de huidige bebouwing gesloopt worden. Vervolgens zal het terrein verkaveld worden. Het noorden van het projectgebied wordt uit de verkaveling gesloten, aangezien dit om landschappelijk waardevolle agrarische gebieden gaat (zie gewestplan, figuur 4). Het onderzoeksgebied zal verkaveld worden in 8 loten, elk voorzien van een inplantingszone voor een hoofdgebouw en voor een aanbouw. De tuin wordt opgedeeld in drie zones (voortuinstrook, zijdelingse bouwvrije strook en achtertuinstrook). Langs de oostelijke grens van het onderzoeksgebied loopt een voetweg.

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Wel zijn een "strijdhamer" uit het Laat-Neolithicum, sporen van een motte uit de Volle Middeleeuwen, sporen van hoeves, van de Sint-Martinusparochiekerk met kerkhofmuur, van een motte en van een bovenslag graan- en oliewatermolen uit de Late Middeleeuwen en sporen van een 16de-eeuwse hoeve gevonden.

Gedurende zeker de tweede helft van de 20ste eeuw is de bodem verstoord geweest door het plaatsen van bebouwing. Het is moeilijk om in te schatten hoe groot de veroorzaakte verstoring is.

Omwille van de ligging kunnen steentijdsites verwacht worden. Sporensites kunnen eveneens verwacht worden.

SITE/19/03/28/31 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Synthesepan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2019)

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat de geplande werken het bodemarchief zullen verstoren. Gezien de reële kans dat er binnen het plangebied nog archeologische resten aanwezig zijn, stelt ARCHEBO bvba verder vooronderzoek voor. De voorgestelde uitvoeringswijze van dit vervolgonderzoek vormt het onderwerp van het 'Programma van Maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

De Ketelaere, Sander. *Archeologienota Dilbeek, Bodegemstraat. Deel 2: Verslag van Resultaten*. Bassevelde: BAAC Vlaanderen bvba, 2016.

Schroyen, Kristof. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*. Brussel: Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2003.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 17 januari 2017. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Sint-Martens-Bodegem". Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121405>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Sint-Martens-Bodegem". Inventaris Onroerend Erfgoed, 2019. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135107>.

Geopunt Vlaanderen. "Atlas der Buurtwegen". Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

"Sint-Martens-Bodegem". In *Wikipedia*. Geraadpleegd 8 februari 2019. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Sint-Martens-Bodegem&oldid=52743691>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2019) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019).....	6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2019).....	7
Figuur 5: Vooraanzicht op woning te Tenbroekstraat 168 (Google Street View, mei 2009).....	9
Figuur 6: Bestaande toestand (Intop Experts B.V. Bvba, 2019).....	9
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2019).....	10
Figuur 8: Plan van de geplande verkaveling (Intop Experts B.V. Bvba, 2019)	11
Figuur 9: Terreinprofiel (Intop Experts B.V. Bvba, 2019).....	11
Figuur 10: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2019)	12
Figuur 11: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2019).....	14
Figuur 12: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2019)	14
Figuur 13: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2019)	15
Figuur 14: Dilbeek aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2019)	15
Figuur 15: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2019).....	16
Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2019)	17
Figuur 17: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)	17
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2019)	18
Figuur 19: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2019)	19
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2019).....	20
Figuur 21: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2019).....	20
Figuur 22: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2019)	22
Figuur 23: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2019)	23
Figuur 24: Detail uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019)	24
Figuur 25: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2019).....	25
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2019).....	26
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2019)	26
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2019)	27
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2019).....	27
Figuur 30: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2019).....	28
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2019).....	29
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2019).....	29
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1971 (Geopunt, 2019)	30
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981-1989 (Cartesius, 2019) 30	
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2019).....	31
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2019).....	31
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Orthofoto van 2005-2007 (Geopunt, 2019).....	32
Figuur 38: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2019).....	36

7 PLANNENLIJST

SITE/19/03/28/1 - Digitale aanmaak	6
SITE/19/03/28/2 - Digitale aanmaak	6
SITE/19/03/28/3 - Digitale aanmaak	7
SITE/19/03/28/4 - Digitale aanmaak	10
SITE/19/03/28/5 - Digitale aanmaak	12
SITE/19/03/28/6 - Digitale aanmaak	14
SITE/19/03/28/7 - Digitale aanmaak	14
SITE/19/03/28/8 - Digitale aanmaak	15
SITE/19/03/28/9 - Digitale aanmaak	16
SITE/19/03/28/10 - Digitale aanmaak	17
SITE/19/03/28/11 - Digitale aanmaak	18
SITE/19/03/28/12 - Digitale aanmaak	19
SITE/19/03/28/13 - Digitale aanmaak	20
SITE/19/03/28/14 - Digitale aanmaak	20
SITE/19/03/28/15 - Digitale aanmaak	22
SITE/19/03/28/16 - Digitale aanmaak	23
SITE/19/03/28/17 - Digitale aanmaak	24
SITE/19/03/28/18 - Digitale aanmaak	25
SITE/19/03/28/19 - Digitale aanmaak	26
SITE/19/03/28/20 - Digitale aanmaak	26
SITE/19/03/28/21 - Digitale aanmaak	27
SITE/19/03/28/22 - Digitale aanmaak	27
SITE/19/03/28/23 - Digitale aanmaak	28
SITE/19/03/28/24 - Digitale aanmaak	29
SITE/19/03/28/25 - Digitale aanmaak	29
SITE/19/03/28/26 - Digitale aanmaak	30
SITE/19/03/28/27 - Digitale aanmaak	30
SITE/19/03/28/28 - Digitale aanmaak	31
SITE/19/03/28/29 - Digitale aanmaak	31
SITE/19/03/28/30 - Digitale aanmaak	32
SITE/19/03/28/31 - Digitale aanmaak	36